

Opinnäytetyö (AMK)

Liiketalous

Sähköisen liiketoiminnan kv-osaaja

2014

Ilona Salo

ALOITTAVAN PK-YRITYKSEN YHTIÖMUODON VALINTA

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Ilona Salo

ALOITTAVAN PK-YRITYKSEN YHTIÖMUODON VALINTA

Suomessa oli vuonna 2013 lähes 600.000 yritystä. Enemmistö niistä on osakeyhtiöitä tai yksityisiä elinkeinonharjoittajia, osuuskuntien määrä on vähäisin. Viimeisten neljän vuoden aikana osuuskuntien määrä on kasvanut, avointen yhtiöiden ja kommandiittiyhtiöiden määrä puolestaan on laskenut. Myös yksityisliikkeiden ja osakeyhtiöiden määrä on ollut kasvava. Suomessa on paljon pieniä ja mikroyrityksiä, joiden määrä on lisääntynyt viimeisten kymmenen vuoden aikana.

Yhtiömuodon valintaan vaikuttavat monet seikat, kuten perustajien määrä, voitonjako, riskiprofiili ja verotus. Yhtiömuotoa on mahdollista muuttaa myöhemmin.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on esitellä eri yhtiömuodot kattavasti ja asiantuntijoiden haastatteluiden avulla vielä syventää ymmärrystä siitä, kuinka eri yhtiömuodot toimivat erilaisissa tosi elämän tilanteissa. Tarkoituksena on tarjota aloittavalle yrittäjälle riittävästi tietoa, jonka avulla yhtiömuodon valinta voidaan tehdä helposti.

Työ on toteutettu kvalitatiivisin metodein ja sitä varten on haastateltu kolmea vero- ja yhtiöoikeuden asiantuntijaa huhtikuussa 2014. Tulosten perusteella voidaan sanoa, että yleispätevää ohjetta yhtiömuodon valintaan on mahdotonta antaa. Kukin yhtiömuoto toimii parhaiten erilaisissa tilanteissa.

ASIASANAT:

Yhtiömuoto, yksityinen elinkeinonharjoittaja, osakeyhtiö, avoin yhtiö, pk-yritys

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Business | International e-Business

2.6.2014 | 54 pages

Markku Rajala

Ilona Salo

CHOOSING THE BEST BUSINESS FORM FOR A START-UP COMPANY

At the end of 2013, there were almost 600,000 companies in Finland. Most of them are limited liability companies (Ltd.) or sole proprietors. Cooperative is the rarest business form in Finland. However, this number has been growing during the past four years. At the same time, the amount of joint-stock companies and limited partnerships has reduced. Also sole proprietors and limited liability companies have grown their popularity. Most of Finnish companies are small or micro sized, and their number has been growing for the past ten years.

Several factors affect the choice of business form, such as the number of founders, profit distribution, risk profile and taxation. It is also possible to change the business form later on.

The goal of this thesis is introduce all business forms in order to offer adequate and accurate information to start-up entrepreneurs so they can choose the business form for their purpose easily.

Qualitative methods were used and for empirical data three taxation and company law experts were interviewed in April 2014. Based on the results it can be said that it is impossible to give universal rule for choosing business form. Each business form works best in different situations.

KEYWORDS:

Business form, sole proprietor, limited liability company, joint-stock company, SME

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 YRITYKSET SUOMESSA	7
2.1 Pienten ja keskisuurten yritysten määrän kasvu vuosien saatossa	9
2.2 Yritysmuotojen määrän vaihtelut vuosien saatossa.	11
3 YHTIÖMUODOT SUOMESSA	13
3.1 Yksityinen elinkeinonharjoittaja	14
3.2 Avoin yhtiö	16
3.3 Kommandiittiyhtiö	20
3.4 Osakeyhtiö	22
3.4.1 Yhtiökokous	26
3.4.2 Hallitus	27
3.4.3 Toimitusjohtaja	28
3.4.4 Hallintoneuvosto	28
3.4.5 Tilintarkastajat	29
3.5 Osuuskunta	30
3.5.1 Osuuskunnan toimielimet	32
3.5.2 Tilintarkastajat	33
4 POHDINTAA AIHEESTA	35
4.1 Omaa pohdintaa	35
4.2 Haastattelut	40
5 YHTEENVETO	51
LÄHTEET	55

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä pohditaan aloittavan pienen tai keskisuuren yrittäjän yhtiömuodon valintaa. Tavoitteena on esitellä eri yhtiömuodot kattavasti ja asiantuntija haastatteluiden avulla vielä syventää ymmärrystä siitä, kuinka eri yhtiömuodot toimivat erilaisissa tosi elämän tilanteissa. Tarkoituksena on tarjota aloittavalle yrittäjälle riittävästi tietoa, jonka avulla yhtiömuodon valinta voidaan tehdä helposti.

Työ on toteutettu kvalitatiivisin perustein, ja sitä varten on haastateltu kolmea vero- ja yhtiöoikeuden asiantuntijaa: Jaakko Ossaa, Outi Ukkolaa ja Markku Järvenojaa. Työssä keskitytään erityisesti pieniin ja keskisuuriin yrityksiin, joita on suurin osa suomalaisista yrityksistä. Työssä puhutaan perustamisvaiheessa olevista yrityksistä, vaikka yhtiömuodon muutos onkin mahdollinen myös myöhemmässä vaiheessa.

Aluksi määrittelen termin pk-yritys, ja esittelen muutoinkin lyhyesti Suomalaista yrityskenttää. Tarkoituksena on huomioida erityisesti se, mitä yhtiömuotoja suomalaiset yritykset enimmäkseen ovat, sekä se millaisessa suhteessa keskenään ovat pienet ja suuret yritykset.

Toisessa teorialuvussa esittelen lyhyesti Suomessa käytössä olevat yhtiömuodot. Luvussa on pyritty esittelemään kaikki tärkeimmät seikat, jotka vaikuttava yhtiömuodon valintaan. Painopiste on tässäkin luvussa ollut pk-yrityksissä, joten suuriin yrityksiin vaikuttava sääntely sekä esimerkiksi konsernirakenteet on jätetty tämän työn ulkopuolelle.

Neljännessä luvussa pohdin asiaa sekä teorian että käytännön kannalta. Samassa luvussa olen myös purkanut asiantuntijoiden haastatteluja. Haastattelussa on ollut tarkoitus hyödyntää haastateltujen asiantuntijoiden kokemusta ja näkemyksiä eri yhtiömuotojen hyvistä ja huonoista puolista.

Viimeisessä luvussa työ vedetään yhteen ja tarkoituksena on piirtää suuntaviivoja aloittavan pienen tai keskisuuren yrityksen yhtiömuodon valintaa helpottamaan.

2 YRITYKSET SUOMESSA

Suppeasti ymmärrettynä yrityksen voidaan ajatella olevan sama, kuin sen liiketoiminta. Laajemman määritelmän mukaan yritys on kuitenkin muutakin. Laajemmin ajateltuna yrityksen voidaan ajatella koostuvan sen liiketoiminnasta, tulevaisuuden tavoitteista ja organisaation sisäisestä yrittäjyydestä. Tulevaisuuden tavoitteina yrityksellä on yleensä kasvaminen ja siten myös tuloksen parantaminen ja toiminnan kehittäminen. Organisaation sisäinen yrittäjyys puolestaan tarkoittaa henkilöstön, eli niin yrittäjän itsensä kuin tämän palveluksessa olevien työntekijöiden, yrittäjäasennetta ja motivaatiota sekä halua toimia yrityksen edun mukaisesti. (Kupiainen ym. 14) Vaikka yleiskielessä termejä yritys ja yhtiö käytetään usein synonyymeinä, on oikeudellisesti niilläkin eroa. Termiä yritys ei ole määritelty laissa eikä se ole oikeushenkilö, vaan oikeudellisessa kielessä puhutaan yhtiöistä. Yrityksen voidaan katsoa olevan keino tuotannon järjestämiseen (harjoitettu toiminta), kun taas yhtiöllä on keinot kerätä pääomaa (toiminnan juridinen järjestäminen). (Knuutinen 64, 74)

Valtio ja sen lainsäädäntö mahdollistavat yhtiöiden olemassaolon, antamalla niille oikeushenkilöllisyyden ja sitä kautta mahdollisuuden oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Harjoittaakseen liiketoimintaa luonnollisen henkilön ei kuitenkaan ole välttämätöntä perustaa yhtiötä, vaan pienimuotoista liiketoimintaa on mahdollista harjoittaa myös ilman rekisteröityä yhtiötä. Koska julkinen talous hyötyy menestyvistä yhtiöistä sekä suorasti, esimerkiksi niiden työllistävän vaikutuksen kautta, että epäsuorasti, esimerkiksi yritysverotus, voidaan sanoa, että julkinen valta ja yhtiöt ovat riippuvaisia toisistaan. Molemmat tarvitsevat toisiaan toimakseen parhaalla mahdollisella tavalla. (Knuutinen 64, 74, 80)

Vuoden 2013 viimeisenä päivänä suomessa oli 583 640 yritystä, joista 496 594 olivat tässä työssä käsiteltäviä yhtiömuotoja (yksityinen elinkeinonharjoittaja, avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö ja osuuskunta). Mukana jäljemmässä luvussa on myös julkiset osakeyhtiöt, jotka eivät varsinaisesti kuulu työn piiriin, sillä ne eivät ole yleensä pieniä tai keskisuuria yrityksiä. Julkisia osakeyhtiöitä 31.12.2013 ei kuitenkaan ollut rekisteröity kaupparekisteriin kuin 212 kappaletta.

ta, joten niiden mukana olo ei vääristä lukua paljoa. Yksityisiä osakeyhtiöitä oli vuoden 2013 lopussa yhtiömuodoista eniten, niitä oli 242 363 kappaletta. Toiseksi eniten oli yksityisiä elinkeinonharjoittajia, joita oli 202 450 kappaletta. Kommandiittiyhtiö oli asunto-osakeyhtiön jälkeen neljänneksi suurin, ja niitä oli 34 802. Viidentenä yritysten määrässä oli avoimet yhtiöt (12 437 kappaletta) ja kuudentena osuuskunnat 4 530 yhtiöllä. Julkiset osakeyhtiöt olivat vasta sijalla kymmenen. (Patentti- ja rekisterihallitus, yritysten lukumäärät kaupparekisterissä)

Valtaosa suomalaisista yrityksistä on pieniä tai keskisuuria. Vuonna 2012 Suomessa oli 321 562 pientä ja keskisuurta yritystä ja vain 662 suurta yritystä. (Suomen virallinen tilasto (SVT): Yritysrekisterin vuositilasto [verkkójulkaisu], ISSN=1798-6214. 2012, Liitetaulukko 1. PK- ja suurten yritysten määrä, henkilöstö ja liikevaihto 2012 (henkilöstön määrään perustuva kokoluokitus) . Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 2.4.2014].) Pieneksi ja keskisuureksi yritys katsotaan silloin, kun sen palveluksessa on alle 250 työntekijää ja sen liikevaihto jää vuosittain alle viidenkymmenen miljoonan euron eikä taseen loppusumma ylitä 43 miljoonaa euroa. Pieneksi yritys katsotaan silloin, kun sen palveluksessa on alle viisikymmentä työntekijää ja liikevaihto jää vuosittain alle kymmenen miljoonan euron. Näiden lisäksi on vielä niin kutsuttuja mikroyrityksiä, joissa työskentelee enintään kymmenen työntekijää ja liikevaihto jää alle kahden miljoonan euron vuosittain. (Holopainen 156) Mikroyrityksistä voidaan erottaa vielä yhden henkilön yritykset, jotka työllistävät vain yrittäjän itsensä. (Kallio 24, 25)

Pienyritykset voidaan jakaa myös toisella tapaa kolmeen eri ryhmään. Pienyritykset kuuluvat joko lyhyen elinkaaren yrityksiin, ei-kasvuyrityksiin tai kasvuhakuisiin yrityksiin. Lyhyen elinkaaren yrityksiin kuuluu suurin osa, jopa 85 % aloitavista pienistä yrityksistä. Lyhyen elinkaaren yritykset lopettavat toimintansa muutaman vuoden jälkeen. Anglosaksisessa tutkimusperinteessä näitä lyhyen elinkaaren yrityksiä onkin kutsuttu luusereiksi, reppanoiksi tai uppoajiksi. Eik kasvuyritykset ovat toiseksi suurin näistä kolmesta luokasta. Myös tähän luokkaan kuuluu paljon yrityksiä ja niiden työllistävä vaikutus on yleensä pieni. Eik kasvuyritykset eivät nimensä mukaisesti kasva tulevaisuudessa, mutta toisin

kuin lyhyen elinkaarenyritykset, ne selviävät. Pienimmän ryhmän muodostaa kolmas kategoria eli kasvuhakuiset yritykset. Huolimatta siitä, että ryhmä on pienin, on sen työllistävä vaikutus näistä kolmesta suurin. Siksi se herättää mielenkiintoa myös ulkopuolissa tahoissa, kuten esimerkiksi tutkijoissa. Myös valtio on kiinnostunut kasvuhakuisista yrityksistä, sillä juuri niitä poliitikot haluavat. Niistä syntyy uusia työpaikkoja ja vaurautta. Kasvuhakuisia yrityksiä nimitetään tutkimusperinteessä voittajiksi tai gaselleiksi. (Kallio 23, 24)

Pienten ja keskisuurten yritysten merkitys talouselämässä on huomattava, niin Suomessa kuin koko Euroopan Unionin tasolla. Kuten edellä todettiin, suurin osa maamme yrityksistä kuuluu pk-sektoriin. Pienten ja keskisuurten yritysten määrän uskotaan lisääntyvän myös tulevaisuudessa, kun julkishallinto joutuu purkamaan järjestelmänsä kustannussäästöjen vuoksi ja samalla yksityistämään toimintojaan. Myös monet suuret yritykset ovat löytäneet pienistä ja keskisuurista yrityksistä mahdollisuuden kiristyneen kilpailun tilanteessa, ja ovat siirtyneet käyttämään yhä enenevässä määrin alihankkijoita. Suurten yritysten siirtyminen kohti alihankintamalleja puolestaan lisää pieniä yrityksiä ja itsensä työllistäviä yrittäjiä. (Kyrö ym. 73)

2.1 Pienten ja keskisuurten yritysten määrän kasvu vuosien saatossa

Suomessa mikroyritysten osuus kaikista yrityksistä oli noin 94 % 1990-luvun keskivaiheilla. Vuonna 1997 noin 40 % kaikista Suomen yrityksistä oli yhden henkilön yrityksiä. (Kallio 25) Suomalaisista yrityksistä pieniä ja keskisuuria oli vuonna 2012 321 562 eli jopa 99,8 % ja ne työllistivät 64 % kaikkien yritysten henkilöstöstä. Pk-yritysten liikevaihto oli 53 % kaikkien yritysten liikevaihdosta. Pk-yritysten määrä ja henkilöstön määrä ovat pysyneet viime vuosina melko samoina, mutta liikevaihdossa on tapahtunut pientä nousua. Liikevaihto-osuuden kasvukin on ollut kuitenkin maltillista, sillä se on kohonnut vai parin prosenttiyksikön verran. Vuonna 2012 sekä pienten että suurten yritysten määrä ja liikevaihto laskivat. Keskisuurten yritysten liikevaihto, määrä ja henkilöstö puolestaan kasvoivat. Kuitenkin, pieniä yrityksiä oli vuonna 2012 319 014 eli

noin 99 % kaikista yrityksistä. Keskisuuria yrityksiä puolestaan oli noin prosentin verran eli 2 548 kappaletta. Pienet yritykset työllistivät 64 % ja keskisuuret yritykset 47 % kaikista työntekijöistä. Kaikesta liikevaihdosta 53 % tuli pienistä ja 34 % keskisuurista yrityksistä vuonna 2012. (Suomen virallinen tilasto (SVT): Yritysrekisterin vuositilasto [verkkajulkaisu], ISSN=1798-6214. 2012, Liitetaulukko 1. PK- ja suurten yritysten määrä, henkilöstö ja liikevaihto 2012 (henkilöstön määrään perustuva kokoluokitus) . Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 2.4.2014]; Suomen virallinen tilasto (SVT): Yritysrekisterin vuositilasto [verkkajulkaisu], ISSN=1798-6214. 2012. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 2.4.2014].)

Pienten ja keskisuurten yritysten työllistämässä henkilöstömäärässä on ollut kasvua vuodesta 1994 lähtien. Vuosina 1997, 2001, 2003, 2005, 2008 ja 2012 on tullut laskua kutakin vuotta välittömästi edeltäneeseen vuoteen verrattuna, mutta laskua ei ole tapahtunut merkittävästi. Henkilöstön määrä ei kertaakaan vähentynyt yli kahta prosenttiyksikköä. Vuonna 1994 pk-yritykset työllistivät noin 57 % kaikkien yritysten henkilöstöstä, vuonna 2000 vastaava prosenttiosuus oli kuusikymmentäyksi, 62 prosenttiin luku oli kivunnut vuonna 2006 ja vuonna 2012 se oli jo edellä mainitusti noin 64 %. (Findikaattori / valtioneuvoston kanslia, pienet ja keskisuuret yritykset [viitattu 3.4.2014])

Vuonna 2009 pieniä ja keskisuuria yrityksiä oli 320 072 kappaletta, joka oli vuoden 2012 tapaan 99,8 % kaikista yrityksistä. Keskisuuria yrityksiä oli 2 357 eli 0,7 prosenttia kaikista yrityksistä ja pieniä yrityksiä oli 317 715 kappaletta eli 99,1 %. Pienten yritysten lukuun sisältyvät myös mikroyritykset (302 943 kappaletta, 94,5 % kaikista yrityksistä). Pk-yritysten lukumäärä laski vuonna 2009 sitä välittömästi edeltäneestä vuodesta noin 0,1 prosenttiyksikön verran. Myös niiden henkilöstön määrä ja liikevaihto laskivat. Vuonna 2009 pk-yritykset työllistivät 64 % (mikroyritykset 27,8 %, pienet yritykset 47,5 % ja keskisuuret yritykset 16,4 %) kaikkien yritysten henkilöstöstä, mikä oli alle kaksi prosenttia vähemmän kuin vuonna 2008. Liikevaihto puolestaan tippui vuodesta 2008 vuoteen 2009 jopa 11 prosenttia. Näin ollen vuonna 2009 pk-yritysten liikevaihto kaikkien yritysten liikevaihdosta oli 51 %. Pk-yritysten prosenttiosuus syntyy pienten yritysten 34,6 % (sisältää myös mikroyritysten 17,2 %) ja keskisuurten yritysten

16,4 % osuuksista kaikkien yritysten liikevaihdosta. (Suomen virallinen tilasto (SVT): Yritysrekisterin vuositilasto [verkkojulkaisu], ISSN=1798-6214. 2009, Katsaus yrityksiin ja toimipaikkoihin, Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 3.4.2014])

2.2 Yritysmuotojen määrän vaihtelut vuosien saatossa.

Osakeyhtiöiden (vain yksityiset osakeyhtiöt) määrä vuonna 2013 oli noin 41 % kaikista yrityksistä. Yksityisiä elinkeinonharjoittajia puolestaan oli vajaa 35 %, kommandiittiyhtiöitä noin kuusi prosenttia ja avoimia yhtiöitä hieman yli 2 %. Osuuskuntia oli vain noin 0,8 % kaikista yhtiöistä. (Patentti- ja rekisterihallitus, yritysten lukumäärät kaupparekisterissä)

Yhtiöiden määrä Suomessa on pysynyt melko samana vuodesta 2010 alkaen. Osakeyhtiöiden määrä on ollut lievässä kasvussa vuoden 2010 jälkeen. Silloin osakeyhtiöitä oli 40,5 % kaikista yhtiöistä eli 214 769 kappaletta. Vuonna 2011 osakeyhtiöitä oli 9 305 kappaletta enemmän (eli 224 074 yhtiötä) ja niiden osuus kaikista yhtiöistä oli 40,8 %. Vuonna 2012 osakeyhtiöiden määrä kaikista yhtiöistä oli 40,96 %, kun yhtiöitä oli tuolloin 232 258 kappaletta. (Patentti- ja rekisterihallitus, yritysten lukumäärät kaupparekisterissä)

Yksityisten elinkeinonharjoittajien määrä on osakeyhtiöiden tapaan kasvanut vuoden 2010 jälkeen tasaisen varmasti. Tuolloin yksityisiä elinkeinonharjoittajia oli 179 051 kappaletta, joka oli noin 33,78 % kaikista yhtiöistä. Vuonna 2011 yksityisiä elinkeinonharjoittajia oli jo 34,16 % kaikista yhtiöistä eli 187 488 kappaletta. Vuonna 2012 niiden määrä oli kasvanut 7 928 yhtiöllä, jolloin niiden prosenttiosuus kaikista yhtiöistä oli 34,47 %. (Patentti- ja rekisterihallitus, yritysten lukumäärät kaupparekisterissä)

Toisin kuin osakeyhtiöiden ja yksityisten elinkeinonharjoittajien, kommandiittiyhtiöiden määrä on ollut laskussa viime vuosina. Vuonna 2013 niitä siis oli 5,96 % kaikista yhtiöistä. Vuotta aiemmin niitä oli vielä 6,19 % eli 35 099 kappaletta. 2011 niitä oli vielä noin kolmesataa kappaletta enemmän, eli 35 376 yhtiötä, joiden osuus kaikista yhtiöistä oli tuolloin 6,44 %. Vuonna 2010 niitä oli 6,71 %

kaikista yhtiöistä eli 35 550 kappaletta. (Patentti- ja rekisterihallitus, yritysten lukumäärät kaupparekisterissä)

Myös avoimien yhtiöiden määrä on ollut laskeva viimeisten neljän vuoden aikana. Vuonna 2010 niitä oli 2,40 % kaikista yhtiöistä ja niiden lukumäärä oli tuolloin 12 704. Vuosina 2011 ja 2012 niiden lukumäärä pysyi muuttumattomana, niitä oli kaupparekisterissä vuosina 2011 ja 2012 12 671 kappaletta. Vuonna 2011 se oli 2,31 % ja vuonna 2012 2,2 % kaikista yhtiöistä. (Patentti- ja rekisterihallitus, yritysten lukumäärät kaupparekisterissä)

Osuuskuntien lukumäärässä on taas tapahtunut kasvua, mutta se on ollut hidasta ja pienimuotoista. Vuonna 2010 osuuskuntia oli vain 0,77 % kaikista yhtiöistä. Vuoteen 2011 mennessä niiden määrä oli kasvanut 167 osuuskunnalla, jolloin niiden määrä vuonna 2011 oli 4227 kappaletta. Prosentuaalisesti osuuskuntien määrä ei juuri kasvanut vuosien 2010 ja 2011 välissä, sillä niitä oli edelleen 0,77 % kaikista yhtiöistä. Myös vuonna 2012 niiden prosentuaalinen osuus kaikista yhtiöistä oli 0,77 prosenttia, mutta niiden lukumäärä oli jälleen kasvanut hieman, niin että vuonna 2012 niitä oli jo 4 379 kappaletta. Vuonna 2013 niitä oli, kuten edellä mainittu, 4 530 kappaletta eli 0,78 % kaikista yhtiöistä. (Patentti- ja rekisterihallitus, yritysten lukumäärät kaupparekisterissä)

3 YHTIÖMUODOT SUOMESSA

Suomessa tunnetaan viisi erilaista yhtiömuotoa: yksityinen elinkeinonharjoittaja, avoinyhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö ja osuuskunta.

Yritysmuodon valintaan vaikuttaa lukuisat muuttujat, kuten esimerkiksi verotukseen, päätöksentekoon ja vastuuseen liittyvät kysymykset. Yleensä yritysmuotoa valittaessa pyritään löytämään edullisin vaihtoehto. Tätä hankaloittaa lähtökohtaisesti, se ettei yleispätevää vastausta pystytä antamaan, vaan edullisin yhtiömuoto riippuu kulloinkin käsillä olevasta tilanteesta. Lisähaastetta tulee, kun otetaan huomioon, että tilanteet muuttuvat. Ajan kuluessa yritys ja lait muuttuvat. Vaikka yhtiömuodon muuttaminen onkin mahdollista, ei sitä voi muuttaa jatkuvasti sillä hetkellä edullisimpaan. Yleensä yhtiömuodon muuttamisesta tulee veroseuraamuksia ja muita viranomaismaksuja (kaupparekisterin muutosilmoitukset). Yhtiömuodon muutoksessa tulee aina myös täyttyä lain edellytykset. (Karjalainen 125) Laista tulee joitain rajoitteita yhtiömuodon valintaan, sillä esimerkiksi avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö vaativat aina vähintään kaksi yhtiömiestä. Toisaalta taas yksityisenä elinkeinonharjoittajana voi toimia vain yksi henkilö.

Ennen yhtiömuodon valintaa yhtiömiesten on hyvä kartoittaa yrityksen pääoman tarve, johon vaikuttaa esimerkiksi yritystoiminnan laajuus. Yleisesti voidaan sanoa, että yksityisenä elinkeinonharjoittajana toimiva ei tarvitse suurta pääomaa, kun taas osakeyhtiö perustetaan useimmiten silloin kun pääomaa tarvitaan enemmän. Toiminnan tavoitteet tulevaisuudessa on myös syytä ottaa huomioon yhtiömuodon valinnassa. Jos tavoitteena on kasvaa ja laajentua tulevaisuudessa, on yksityinen elinkeinonharjoittaja haastavin vaihtoehto, koska yrittäjänä voi toimia vain yksi henkilö, jonka vastuulla on kaikki yrityksen toimet. Myös voitonjakoon ja tappion kattamiseen sekä verotukseen liittyviä kysymyksiä on hyvä pohtia ennen yrityksen perustamista, sillä yhtiömuoto ja yhtiömiesten määrä vaikuttavat näihin toimiin. Erityisen tarkasti kannattaa ottaa huomioon riskien hallinta ja se, kuinka se eroaa eri yhtiömuodoissa. (Holopainen 21, 22, 23)

Yrittäjän on hyvä tehdä tutkimusta ennen yrityksen perustamista. Tutkimalla yrityskehitystä ja mahdollisten asiakkaiden toiveita, voi yrittäjä vetää johtopäätöksiä siitä millä tavalla toimintaa kannattaa lähteä toteuttamaan. Tästä tutkimuksesta voi olla hyötyä myös yhtiömuodon valinnassa, sillä mikäli tilausta olisi esimerkiksi suurelle toimijalle, yrittäjän kannattaneen varautua siihen, että hänen toiminnallaan on kasvumahdollisuuksia tulevaisuudessa. Yhtiömuotoa valittaessa ja liikeideaa täsmennettäessä on kuitenkin syytä muistaa, että niiden tulee olla yrittäjän näköisiä ja tuntua oikealta yrittäjältä. Vain silloin yrittäminen voi tuntua mielekkäältä, ja silloin se todennäköisemmin erottuu edukseen muiden yritysten joukosta. (Pitkämäki 86)

Yhtiömuodot jaotellaan usein kahteen eri pääryhmään: henkilöyhtiöihin ja pääomayhtiöihin. Yksityinen elinkeinonharjoittaja, avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö kuuluvat henkilöyhtiöihin ja pääomayhtiöitä ovat puolestaan osakeyhtiö ja osuuskunta. (Kinkki ym. 181)

3.1 Yksityinen elinkeinonharjoittaja

Yksityisestä elinkeinonharjoittajasta puhuttaessa käytetään yleensä nimitystä toiminimi. Toiminimen määritelmä on kuitenkin laajempi, toiminimestä puhuttaessa tarkoitetaan minkä tahansa yrityksen (toimi)nimeä. (Kinkki ym. 182)

Yksityisen elinkeinonharjoittajan ei tarvitse yritystoimintaa aloittaessaan tehdä kirjallista sopimusta tai muuta vastaavaa asiakirjaa. Eikä yksityisenä elinkeinonharjoittajana toimiminen vaadi mitään perustamismuodollisuuksia. (Holopainen 39)

Yhtiöllä ei ole toimielimiä, vaan kaikki päätökset tekee yrittäjä itse. (Holopainen 23) Yleensä yrittäjä ja yhtiö mielletään samaksi toimijaksi, vaikka näin ei todellisuudessa ole. Yrittäjällä on oikeus edustaa yhtiötä, tehdä sitä koskevat päätökset ja vastuu kaikista yhtiön veloista ja velvoitteista, mutta silti yhtiö on oma oikeudellinen yksikkönsä. Yhtiöllä on omat tulot, menot, varat ja velvoitteet, joita ei saa sekoittaa yrittäjän omiin vastaaviin. Yhtiön ja yrittäjän tulojen, menojen, varojen ja velkojen erottaminen hoidetaan kirjanpidolla. (Kinkki ym. 182) Laista

ei johdu vähimmäisvaatimuksia yksityisen elinkeinonharjoittajan aloitus pääomalle, eikä sitä koskien ole säädetty tilintarkastuksesta. (Holopainen 23)

Yksityisellä elinkeinonharjoittajalla on, kuten edellä mainittu, henkilökohtainen vastuu yrityksen veloista. Tällöin konkurssiin julistettava tai muutoin taloudellisissa vaikeuksissa oleva yhtiö tarkoittaa usein myös taloudellisissa vaikeuksissa olevaa yrittäjää. Yksityisen elinkeinonharjoittajan toiminta muutoinkin rajoittuu yleensä yrittäjän itsensä ympärille, jolloin yhtiö toimii yrittäjänsä resursseilla, niin henkisillä kuin taloudellisilla. Joskus tämä saattaa rajoittaa yhtiön kehittymistä ja kasvamista, koska kaikilla yrittäjillä on rajansa muun muassa jaksamisessa, luovuudessa ja varallisuudessa. (Kinkki ym. 183)

Yksityisen elinkeinonharjoittajan on myös hankalaa myydä toimintaansa tai tehdä sukupolvenvaihdosta. Yksityinen elinkeinonharjoittaja, ei pysty käymään kauppaa itse yhtiöstä, vaan sen omistamasta irtaimesta ja kiinteästä omaisuudesta. Sukupolvenvaihdokset on siksi syytä suunnitella jo hyvissä ajoin ja ottaa selvää myös sitä seuraavista veroseuraamuksista. (Kinkki ym. 183)

Yksityinen elinkeinonharjoittaja ei voi nostaa liikkeestään pääomatuloa, sillä elinkeinotoiminta on hänen muusta toiminnastaan erillinen tulonlähde eikä itsenäinen oikeussubjekti. Vain mikäli yhtiöllä on nettovarallisuutta tai yhtiön tuloon sisältyy käyttöomaisuuskiinteistöjen tai -arvopaperien luovutusvoittoja, voi yrittäjä saada toiminnastaan pääomatuloa. Kun yksityinen elinkeinonharjoittaja ottaa yhtiöstä itselleen hyödykkeen yksityiskäyttöön, puhutaan yksityiskäyttönotosta. Kun yrittäjä ottaa yhtiöstä vaihto- tai käyttöomaisuutta tai palveluksia, elinkeinoverotuksessa ne arvostetaan alkuperäistä hankintahintaa vastaavaan määrään tai sitä alempaan todennäköisen luovutushintaan. Yksityisotot yrittäjän henkilökohtaisessa verotuksessa ovat verovapaata tuloa. (Ossa Tuloverolaki käytännössä 218, 221)

Yksityisen elinkeinonharjoittajan toisesta tulonlähteestä elinkeinotoiminnan tulonlähteeseen siirtämän omaisuuden hankintamenoksi katsotaan määrä, jota ei ole poistettu verotuksessa tai sitä korkeampi toisesta tulonlähteessä luovutushinnaksi katsottava määrä. Kun omaisuutta siirretään elinkeinonharjoittajan yk-

sityistaloudesta, katsotaan omaisuuden hankintahinnaksi joko sen alkuperäinen hankintahinta tai sitä alempi hinta, joka olisi todennäköinen luovutushetkellä. Jos sama omaisuus on jo arvostettu toisessa tulolähteessä, tulee sama määrä hankintahinnaksi myös elinkeinotoiminnassa. (Ossa yritystoiminnan verotus 81, 82)

Yksityinen elinkeinonharjoittaja voi siirtää osan tehtävistään ulkopuoliselle henkilölle valtakirjamuotoisella prokuralla. Prokuran antoa ja muotoa on rajoitettu siten, että vain kaupparekisteriin merkitty elinkeinonharjoittaja voi valtuutta ulkopuolisen henkilön prokuristikseen. Valtakirjamuotoisen prokuran muotovaatimuksena on, että valtakirjan tekstissä se nimenomaan selitetään prokuraksi. Myös ilman valtakirjaa prokuran antaminen on mahdollista, tällöin päämiehen tulee pystyä todistettavalla tavalla todistamaan henkilö prokuristikseen. Prokuristi voidaan merkitä kaupparekisteriin. (Holopainen 23, 24)

Yksityiset elinkeinonharjoittajat jaetaan ammatin- ja liikkeenharjoittajiin. Liikkeenharjoittaja on suurempi toimija, vaikka kaikki elinkeinonharjoittajat toimivatkin itsenäisesti ja omaan lukuunsa. Liikkeenharjoittajilla on usein palveluksessa ulkopuolista työvoimaa ja sen toiminnassaan tarvitseman riskinalaisen pääoman määrä on suurempi kuin ammatinharjoittajalla. Myös kiinteä toimipaikka tekee elinkeinonharjoittajasta liikkeenharjoittajan. (Holopainen 39)

3.2 Avoin yhtiö

Avoin yhtiö perustetaan kahden tai useamman yhtiömiehen, jotka voivat olla joko luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä, välisellä yhtiösopimuksella. Vähintään yhdellä yhtiömiehistä on oltava asuinpaikka (luonnollinen henkilö) tai kotipaikka (oikeushenkilö) Euroopan talousalueella. Muussa tapauksessa kaikkien yhtiömiesten on haettava Patentti- ja rekisterihallitukselta lupaa. (Holopainen 24)

Avoin yhtiö syntyy välittömästi, kun yhtiösopimus on allekirjoitettu. Kaupparekisteriin on toimitettava perustamisilmoituksen liitteenä kopio kirjallisesta sopimuksesta, jolla yhtiö on perustettu. Yhtiö on itsenäinen oikeushenkilö, joka pystyy

tekemään sopimuksia omaan lukuunsa. Vaikka avoin yhtiö on itsenäinen oikeushenkilö, sen yhtiömiehet vastaavat yhtiön veloista ja muista velvoitteista koko omaisuudellaan. (Holopainen 39) Voidaankin sanoa, että kunkin yhtiömiehen asema on kuin yksityisellä elinkeinonharjoittajalla, mutta he toimivat yhdessä ja samalla myös jakavat vastuuta. Yhtiömies kantaa vastuun myös niistä velvoitteista, jotka yhtiö on tehnyt ennen kuin hän on liittynyt yhtiöön ja vastaavasti yhtiömiehen erotessa tämän vastuu päättyy vasta, kun eroaminen on merkitty kaupparekisteriin. (Kinkki ym. 184) Yhtiöstä eronneen yhtiömiehen vastuu ennen kaupparekisterimerkintää tehdyistä toimista jatkuu myös merkinnän jälkeen.

Mikäli yhtiön yhtiömiesten lukumäärä jostain syystä toiminnan aikana vähenee yhteen yhtiömieheen, on se vuoden kuluessa nostettava vähintään kahteen. Muussa tapauksessa yhtiö katsotaan purkautuneeksi. (Holopainen 24)

Avoimen yhtiön yhtiösopimukselle ei ole määritelty laissa vähimmäisisältöä. Kaupparekisteriin rekisteröinnin edellytyksenä on kuitenkin, että yhtiösopimuksessa on seuraavat tiedot:

- 1) yhtiön toiminimi
- 2) kunta, jossa toimintaa johdetaan
- 3) yhtiön toimiala eli toiminnan laatu
- 4) yhtiömiesten nimet.

Lisäksi yhtiösopimuksessa olisi hyvä sopia mm. yhtiömiesten panoksista, yhtiön edustamisesta, työnjaosta ja voiton- ja tappionjaosta. Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä sisältää määräykset useimmista riitatilanteissa eteen tulevista asioista, joita noudatetaan, mikäli niistä ei ole yhtiömiesten kesken sovittu. (Holopainen 40)

Avoimella yhtiöllä ei ole pakollisia toimielimiä, mutta sopimuksen mukaan sillä voi olla toimitusjohtaja, hallitus ja yhtiömiesten kokous. Valittu toimitusjohtaja on merkittävä kaupparekisteriin. Laki ei aseta vaatimuksia avoimen yhtiön pääomapanokselle, myös pelkkä työpanos riittää. (Holopainen 24)

Avoimelle yhtiölle valitaan tilintarkastaja, mikäli lainsäädäntö, yhtiösopimus tai yhtiömiehet niin edellyttävät. Tilintarkastuslain mukaan tilintarkastaja voidaan jättää valitsematta, jos enintään yksi seuraavista edellytyksistä täyttyy:

- 1) taseen loppusumma ylittää 100 000 euroa;
- 2) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 200 000 euroa; tai
- 3) palveluksessa on keskimäärin kolme henkilöä.

Myös aloittavan avoimen yhtiön on valittava tilintarkastaja, mikäli sillä on jo perustettaessa liiketoimintaa, joka täyttää tilintarkastusvelvollisuudelle asetetut määreet. (Holopainen 24, 25, Kinkki ym. 185)

Lähtökohtaisesti jokaisella avoimen yhtiön yhtiömiehellä on oikeus edustaa yhtiötä ja kirjoittaa sen toiminimi. Yhtiömiehet voivat yhteisellä sopimuksella kuitenkin rajoittaa tätä oikeutta, joko poistamalla nimenkirjoitusoikeuden kokonaan yhdeltä tai useammalta yhtiömiehellä tai rajoittamalla sitä niin, että se on kahdella tai useammalla yhtiömiehellä yhdessä. Rajoitukset merkitään kaupparekisteriin. Ennen kuin merkintä on kuulutettu kaupparekisteriin, voidaan siihen vedota vain sellaista ulkopuolista toimijaa kohtaan, joka on tiennyt rajoituksesta. (Holopainen 26)

Prokuran voivat antaa kaikki yhtiömiehet yhdessä. Prokuristi voi saada oikeuden edustaa yhtiötä joko yksin tai yhden tai useamman yhtiömiehen kanssa yhdessä. Pääsääntöisesti prokuran voi peruuttaa kuka tahansa yhtiömies, jolla on oikeus yksin tai yhdessä toisen yhtiömiehen kanssa edustaa yhtiötä. Prokuristi voidaan merkitä kaupparekisteriin. (Holopainen 26)

Avointa yhtiötä koskettaa vain vähäinen määrä pakottavia lakipykäliä, joka antaa yhtiömiehille verraten vapaat kädet. Toisaalta yhtiömiesten välisissä riitatilanteissa tämä sopimusvapaus on huono asia, varsinkin mikäli yhtiösopimus on laadittu niin suppeasti, ettei se kata kaikkia mahdollisia konfliktitilanteita.

Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö eivät ole erillisiä verovelvollisia, vaan niiden tulos jaetaan osakkaiden kesken verotettavaksi. Näiden henkilöyhtiöiden verorasitus määräytyy verotettavan tulon jakautumisessa ansio- ja pääomatuloon

verotettavan osakkaan (luonnollinen henkilö) verotuksessa. Yhtiöstä saadut pääomatulo-osuudet ja ansiotulo-osuudet lisätään osakkaan muihin ansio- ja pääomatuloihin. Osakkaan veronalaisena tulona ei kuitenkaan pidetä hänen yhtiöstä saamaansa voittoa. Yhtiömiesten yksityisnostoja ei veroteta erikseen, vaan ne sisältyvät yhtiön verotettavaan tuloon, joka verotetaan osakkailta osuuksien mukaisesti. Jakoperusteet sovitaan yhtiösopimuksessa tai ilmoitetaan muutoin. Kun osakas on työskennellyt yhtiön ansiotoiminnassa ja hänelle maksettu palkka on ollut kohtuullinen, saa yhtiö vähentää ne verotuksessa. (Ossa tuloverolaki käytännössä 224, 225, 226, 227)

Osakkaan verotuksessa tulot jaetaan pääomatuloihin ja ansiotuloihin. Luonnollisen henkilön osuus yhtiön tuloksesta luetaan pääomatuloksi siihen määrään asti, joka vastaa kahdenkymmenen prosentin vuotuista tuottoa osakkaan osuudelle yhtiön nettovarallisuudesta. Toisin kuin yksityiselle elinkeinonharjoittajalle, elinkeinoyhtymän (avoinyhtiö ja kommandiittiyhtiö) osakkaalle ei ole tarjottu mahdollisuutta valita verotettavan pääomatulon osuutta. Tätä on perusteltu sillä, että elinkeinoyhtymän osakkaalle voidaan maksaa palkkaa, joka tulee automaattisesti verotettavaksi osakkaan verotuksessa ansiotulona. Mikäli yhtiön nettovarallisuus on negatiivinen, verotetaan koko yhtiön tulos osakkailta ansiotulona. (Ossa tuloverolaki käytännössä 227, 228, 229)

Kun yhtiömies sijoittaa omaisuutta, sekä aineellista että aineetonta, yhtiöön, katsotaan yhtiömiehen verotuksessa sen luovutushinnaksi omaisuuden todennäköinen luovutushinta sillä hetkellä. Omaisuuden arvostuksessa ei oteta huomioon omaisuuden alkuperäistä hankintahintaa, vaan aina sen todennäköinen luovutushinta. Tällöin yhtiömiehelle saattaa syntyä luovutusvoittoa yhtiöön antamastaan omaisuudesta, myös sellaisessa tilanteessa jossa yhtiömies ei todellisuudessa saa rahallista korvausta luovuttamastaan omaisuudesta. Yhtiön taseessa voi myös olla aktivoituna sellaisen hyödykkeen hankintameno, jonka omistusoikeus yksityisoikeudellisesti kuuluu yhtiömiehelle. Tällöin puhutaan taselainauksesta. Esimerkiksi kiinteistö, joka tosiasiallisesti on yhtiön käytössä, mutta jonka luovutuksesta ei ole tehty virallisia papereita on taselainausta. Verohallinnon uusien ohjeiden mukaan yhtiöllä ei voi enää olla hallussa omaisuutta

jolla siihen ei ole omistusoikeutta. Näin ollen uusia taselaina tilanteita ei enää voi syntyä, mutta vanhoja taselainoja ei kuitenkaan pureta vaan ne nauttivat luottamuksen suojaa. Samat asiat pätevät myös kommandiittiyhtiössä. (Ossa yritystoiminnan verotus 86)

Yhtiöosuuden hankintahintana pidetään siitä maksettua kauppahintaa. Mikäli osuus on saatu vastikkeettomasti, hankintamenona pidetään sen lahja- tai perintöverotuksessa käytettyä arvoa. Myös yhtiömiehen yksityistilin positiivinen saldo luetaan hankintahintaan, jos se ylittää yksityisottojen määrän. Myös yhtiömiehelle kuuluva osuus yhtiön voittovaroista vaikuttaa osuuden hankintahintaan. Käytännössä tämä tarkoittaa, että kun yhtiömies myy tai muutoin luovuttaa osuutensa toiselle, pitää yhtiössä tehdä välitilinpäätös. Perustajaosakkaan hankintamenona pidetään nollaa, jos tämän yksityistilin saldo on negatiivinen. Myös nämä pätevät kommandiittiyhtiössä kuten avoimessa yhtiössä. (Ossa yritystoiminnan verotus 90)

3.3 Kommandiittiyhtiö

Kommandiittiyhtiö, lyhyemmin Ky, on hyvin samankaltainen henkilöyhtiö kuin edellä esitellyt avoin yhtiö. Niiden suurin ero on siinä, että kommandiittiyhtiön muodostaa vähintään kaksi yhtiömiestä, joista toinen on vastuunalainen yhtiömies ja toinen äänetön yhtiömies. Kommandiittiyhtiö syntyy avoimen yhtiön tapaan yhtiömiesten tekemällä kirjallisella sopimuksella. Tämän vuoksi kommandiittiyhtiön yhtiösopimukselle asetetaan samat edellytykset kaupparekisterissä. Myös muut yhtiösopimuksessa tarpeelliseksi katsottavat tiedot ovat samat kuin avoimessa yhtiössä. Kommandiittiyhtiön yhtiösopimuksessa on kuitenkin lisäksi otettava kantaa äänettömien yhtiömiesten voitto-osuudesta ja siihen voiko äänetön yhtiömies siirtää osuutensa yhtiön ulkopuoliselle henkilölle. (Holopainen 40, 41; Kinkki ym. 86, 187)

Vastuunalaisen yhtiömiehen rooli on identtinen avoimen yhtiön yhtiömiesten kanssa. Äänetön yhtiömies puolestaan on mukana yhtiössä vain sijoittamallaan panoksella. Tämä tarkoittaa sitä, että äänettömällä yhtiömiehellä ei ole oikeutta

osallistua päätöksentekoon yhtiössä tai kielto-oikeutta niissä päätöksissä, jotka vastuunalainen yhtiömies on tehnyt. (Kinkki ym. 186) Kommandiittiyhtiön toimielimistä ja tilintarkastajista säädetään kuten avoimessa yhtiössä. Vastuunalaisten yhtiömiesten pääomapanoksesta säädetään kuten avoimen yhtiön yhtiömiesten pääomapanoksesta. Kommandiittiyhtiön äänettömän yhtiömiehen pääomapanoksen on oltava omaisuuspanos. (Holopainen 27, 29)

Jokaisella vastuunalaisella yhtiömiehellä on nimenkirjoitusoikeus ja muutoin oikeus edustaa yhtiötä sen toimialaan kuuluvissa asioissa. Ilman erillistä valtuutusta, äänettömillä yhtiömiehillä ei ole oikeutta edustaa yhtiötä. Vastuunalaisten yhtiömiesten oikeutta edustaa yhtiötä voidaan rajoittaa kuten avoimessa yhtiössä. Prokuran voivat myöntää vastuunalaiset yhtiömiehet yhdessä, äänettömältä yhtiömieheltä ei tarvita suostumusta. Muutoin prokurasta säädetään kuten avoimessa yhtiössä. (Holopainen 28, 29)

Äänetön yhtiömies vastaa yrityksen velvoitteista vain sijoittamallaan panoksella. Voitonjako tilanteessa äänetön yhtiömies saa voitto-osuutensa ennen vastuunalaista yhtiömiestä, mutta vasta velkojien jälkeen. Muista äänettömän yhtiömiehen oikeuksista, esimerkiksi korosta sijoitukselle, tulisi yhtiömiesten sopia yhtiösopimuksessa.

Vastuunalaisten yhtiömiesten verotukseen sovelletaan avoimen yhtiön yhtiömiestä koskevia säädöksiä. Äänettömän yhtiömiehen verotettava voitto-osuus määräytyy useimmiten prosenttiosuutena, jonka perustana käytetään hänen sijoittamaansa panosta. Tässä tilanteessa tulos on varallisuuden kerryttämää tuloa, jolloin äänettömän yhtiömiehen osuus kaikkien yhtiömiesten pääomatulo-osuutta laskettaessa voi olla positiivinen, vaikka nettovarallisuus olisikin negatiivinen eikä vastuunalaisten yhtiömiesten kohdalla tulisi verotettavaksi pääomatulona. Myös äänettömän yhtiömiehen tuloa pidetään ansiotulona silloin kun hänen osuudelleen saama tuotto ylittää 20 prosenttia yhtiön nettovarallisuudesta. (Ossa tuloverolaki käytännössä 230, 231, 232)

3.4 Osakeyhtiö

Osakeyhtiö on monikansallinen yhtiömuoto, joka on yleinen lukuisissa maissa. Osakeyhtiölaki ei aseta asuinpaikka- tai kotipaikkavaatimusta yrityksen perustaja osakkeenomistajille, tai muille yhtiön osakkeita myöhemmin ostaville osakkeenomistajille. (Holopainen 29)

Osakeyhtiö eroaa edellä esitellyistä henkilöyhtiöistä paljon. Suomessa osakeyhtiöistä säädetään osakeyhtiölaissa (OYL). Osakeyhtiöllä voi olla yksi tai satatuhatta omistajaa, koska sen omistus perustuu osakkeisiin eli yhtiön pääomaksiin. Kukin osake on osuus yhtiön pääomapanoksesta, ja usein se todistetaan osakekirjalla. Jokaisen osakkeenomistajan vastuu rajoittuu hänen omistaмиinsa osakkeisiin, jotka ihanteellisessa tilanteessa tuottavat omistajalle varoja, mutta joiden arvo voi myös alentua tai ne voivat muuttua kokonaan arvottomiksi. Yhtiön osakkeiden tulee lähtökohtaisesti olla samanarvoisia. Ne voivat kuitenkin olla eriarvoisia esimerkiksi äänioikeudeltaan. Tällaisesta seikasta on päätettävä yhtiöjärjestyksessä. (Kinkki ym. 188)

Osakeyhtiö syntyy, kun se on merkitty kaupparekisteriin. Osakkaat voivat jo tätä ennen tehdä oikeustoimia osakeyhtiön nimiin, mutta vastuu jää tällöin osakkaille. Rekisteröinnin edellytyksenä on perustamissopimus ja yhtiöjärjestys. Useamman henkilön perustaessa osakeyhtiötä, laaditaan yleensä vielä lisäksi osakassopimus. Näiden lisäksi osakeyhtiöllä tulee olla yhtiöjärjestyksessä määrätty osakepääoma hallussaan ennen rekisteröintiä.

Osakeyhtiön perustamissopimuksessa on oltava kaikkien perustajaosakkeenomistajien allekirjoitukset. Allekirjoituksellaan osakas merkitsee itselleen perustamissopimuksen mukaisen määrän osakkeita. Merkintä on sitova, kun kaikki osakkeet on merkitty, ellei toisin ole sovittu. Osakepääomaa ei ole pakko jakaa useaan osakkeeseen, vaan yksi osake riittää. Sama henkilö voi myös merkitä kaikki osakkeet. Perustamissopimuksen allekirjoituspäivästä alkaa johdon ja tilintarkastajien toimikaudet. (Holopainen 42, 44)

Perustamissopimuksessa on aina mainittava seuraavat asiat:

- 1) sopimuksen päivämäärä
- 2) kaikki osakkeenomistajat
- 3) merkintähinta
- 4) osakkeen maksuaika
- 5) yhtiön hallituksen jäsenet.

Perustamissopimukseen on sisällytettävä tai siihen on liitettävä yhtiöjärjestys. Edellä mainittujen seikkojen lisäksi myös tilikaudesta on mainittava joko perustamissopimuksessa tai yhtiöjärjestyksessä. Jos yhtiölle valitaan toimitusjohtaja, hallintoneuvosto ja/tai tilintarkastaja, on se mainittava perustamissopimuksessa. (Holopainen 42, 44)

Osakeyhtiön yhtiöjärjestyksessä on lain mukaan mainittava ainakin toiminimi, kotipaikka ja toimiala. Mikäli yhtiö käyttää toiminimeään kahdella tai useammalla kielellä, on kaikki niistä lueteltava yhtiöjärjestyksessä. (Holopainen 44)

Osakeyhtiön perustamisvaiheessa osakkeita voidaan merkitä rahan sijasta apportiomaisuudella. Apportiomaisuudeksi kelpaa vain sellainen omaisuus, josta on yhtiölle taloudellista hyötyä. Yhtiön perustamissopimuksessa on oltava selvitys, jossa yksilöidään apportiomaisuus ja sillä suoritettava maksu, mainittava omaisuuden arvostamiseen vaikuttavat seikat sekä arvostamisessa noudatetut menetelmät. (Holopainen 43)

Yhtiösopimuksen lisäksi osakeyhtiön osakkaiden on suositeltavaa laatia osakassopimus. Osakassopimuksella säännellään osakkaiden välisistä oikeuksista, velvollisuuksista ja heidän keskinäisistä suhteistaan muutoin. Yleensä osakassopimusta tarvitaan vasta riitatilanteessa. Myös yhtiö voi olla osakassopimuksen osapuolena, jolloin voidaan sopia myös yhtiön ja osakkaiden välisistä suhteista. Osakassopimuksella sovitaan yleensä muun muassa kilpailukiellosta, voitonjaosta ja osakkeiden lunastuksesta, ellei siitä ole yhtiöjärjestyksellä sovittu. (Holopainen 44)

Ennen yhtiön rekisteröintiä, sillä tulee olla hallinnassaan osakkeista maksettava määrä. Yhtiö on ilmoitettava rekisteröitäväksi kaupparekisteriin kolmen kuukauden kuluessa perustamissopimuksen allekirjoittamisesta. Mikäli yhtiötä ei mää-

rääjassa ilmoiteta rekisteröitäväksi, yhtiön perustaminen raukeaa. (Holopainen 44)

Osakeyhtiötä edustavat lähtökohtaisesti hallitus ja toimitusjohtaja. Yhtiöjärjestyksessä voidaan antaa asemavaltuutus sekä hallituksen jäsenille että toimitusjohtajalle. Tämä tarkoittaa sitä, että edustamisoikeus ei ole kiinni henkilöstä vaan asemasta. Yhtiöjärjestyksellä voidaan myös määrätä, että hallituksella on valta antaa edustus-oikeus jäsenelleen, toimitusjohtajalla tai ulkopuoliselle henkilölle. Hallitus voi milloin tahansa peruuttaa antamansa edustus-oikeuden. Kaupparekisteriin merkitään vain edustus-oikeutta rajoittavat määreet, eli esimerkiksi mikäli kahdella tai useammalla henkilöllä on vain yhdessä oikeus edustaa yhtiötä. (Holopainen 33)

Hallitus voi myöntää prokuran nimetyille henkilöille. Prokura voi antaa henkilölle edustus-oikeuden joko yksin tai usealle henkilölle siten, että he voivat yhdessä edustaa yhtiötä. Voidaan myös määrätä, että prokuristi saa edustaa yhtiötä vain yhdessä hallituksen jäsenen tai toimitusjohtajan kanssa. Prokuristi voidaan merkitä kaupparekisteriin. (Holopainen 33, 34)

Osakeyhtiön jäsenyydestä luopuminen on verrattain helppoa. Osakkeet ovat irtainta omaisuutta ja ne voidaan pääsääntöisesti luovuttaa edelleen. Yhtiöjärjestykseen kirjattu luovutuslauseke, voi rajoittaa osakkeiden edelleen luovuttamista siten, että yhtiöllä tai sen jo olevilla osakkailla on etuosto-oikeus kaupan oleviin osakkeisiin. Julkisten osakeyhtiöiden osakkeilla tehdään kauppaa pörsissä. (Holopainen 191)

Osakeyhtiötä pidetään erillisenä verovelvollisena, jolloin tulot verotetaan osakeyhtiöltä eikä osakkaalta / osakkailta. Oikeuskäytännössä tästä on aiemmin poikettu joissain tapauksissa. Näin on käynyt esimerkiksi silloin kun osakkaan henkilökohtaisia tuloja on kanavoitu yhtiölle. Tällöin on yhtiö voitu sivuttaa ja verottaa suoraan osakasta (Ossa tuloverolaki käytännössä 232, 234).

Yksityisestä osakeyhtiöstä jaetusta osingosta on osakkaalle osa verovapaata tuloa ja osa on verotettavaa tuloa. Verotettava tulo jakaantuu ansiotulona ja pääomatulona verotettavaan tuloon. Verovapaata tuloa ovat osinkotulot 60.000

euroon asti tai kahdeksan prosenttia osakkeiden arvostamislain mukaan laske-
tusta arvosta. Verovapaa tulo ratkaistaan aina alemman rajan mukaan. Rajan
ylittävästä osuudesta on puolestaan 25 prosenttia verovapaata. (Ossa tulovero-
laki käytännössä 232, 234, 235) Tulo verotetaan pääomaverokannan mukaises-
ti.

Ansiotulona puolestaan verotetaan 75 prosenttia osakkeiden arvostamislain
mukaan arvostetun osakkeen 8 prosenttia ylittävästä osasta. (Ossa tuloverolaki
käytännössä 232, 234, 235). Vuodesta 2014 lähtien, muutoksena aiempaan tuli
koskettamaan vain suuria osinkotuloja. Yli 150.000 euron ylittävältä osalta vero-
vapaata on vain 15 prosenttia ja 85 prosenttia veronalaista pääomatuloa. Lisäk-
si osingon jakaja tekee osingosta 7,5 prosentin ennakonpidätyksen, yli 150.000
euron osasta ennakonpidätys on 27 %. (vero.fi)

Perustettavan yhtiön osakkeen hankintahinnaksi tulee osakkeesta maksettu
määrä. Samoin myöhemmin kaupalla siirtyneen osakkeen hankintahinnaksi tu-
lee sen kauppahinnan ja ostoon välittömästi liittyneiden kulujen yhteenlaskettu
summa. Näitä ostoon välittömästi liittyviä kuluja ovat esimerkiksi välityspalkkiot
ja varainsiirtoverot. Verotuskäytännössä on pitkään hyväksytty toimintatapa,
jossa osakas myy yhtiölle varallisuuseriä alihintaisesti. Tällaisen toiminnan taus-
talla voi olla esimerkiksi se, että osakas haluaa välttää luovutuksesta muutoin
seuraavaa verotettavaa tuloa. Yhtiön verotuksessa alihintaa ei ole pidetty lahja-
na, vaan osakkaan tekemänä pääomasijoituksena. Pääomasijoitukset eivät ole
yhtiölle veronalaista tuloa. Pääomasijoituksen ja tulon erottaa niistä odotettavis-
sa oleva vastikkeellisuus; tulolle on odotettavissa vastiketta, pääomasijoitus
puolestaan on vastikkeeton. (Ossa yritystoiminnan verotus 92, 93, 102, 104,
105)

Kun osakeyhtiön osakepääomaa halutaan korottaa, se voidaan tehdä osake-
pääomasijoituksena. Tällöin osakepääoman korotuksen yhteydessä ei tarvitse
lisätä osakkeiden lukumäärää eivätkä osakkaiden väliset omistusosuudet muu-
tu. Osakepääomasijoitus on aina vastikkeeton sijoitus. (Ossa yritystoiminnan
verotus 96)

Osakeyhtiöitä on kolmea eri alaluokkaa: yksityinen osakeyhtiö (oy), julkinen osakeyhtiö oyj) ja asunto-osakeyhtiö (as.oy). Yksityiset osakeyhtiöt ovat tavallisesti julkisia osakeyhtiöitä pienempiä ja niitä on enemmän. Vuonna 2013 yksityisiä osakeyhtiöitä oli 242 363, kun julkisia osakeyhtiöitä oli samana vuonna vain 212. Yksityinen osakeyhtiö ei voi listautua pörssiin, ja sitä koskevat määräykset ja säädökset ovat suppeampia. Perustamiseen vaadittava osakepääoma on vähintään 2 500 euroa. Julkiset osakeyhtiöt voivat halutessaan listautua pörssiin, ja täten käydä julkista arvopaperikauppaa osakkeillaan. Sen perustamiseen vaaditaan 80 000 euroa. Lisäksi osakeyhtiölaki säätelee julkista osakeyhtiötä enemmän, sillä pitää esimerkiksi olla toimitusjohtaja ja vähintään kolme hallituksen jäsentä. Julkisen osakeyhtiön virallinen lyhenne on Oyj.

3.4.1 Yhtiökokous

Osakeyhtiön ylintä päätäntävaltaa käyttää yhtiökokous, jossa jokaisella osakkeenomistajalla on mahdollisuus vaikuttaa yhtiön päätöksen tekoon. Osakkeenomistajien vaikutusmahdollisuus määräytyy lähtökohtaisesti sen mukaan kuinka suuren osan osakkeista tämä omistaa, ellei yhtiöjärjestyksessä ole mainittu muuta, esimerkiksi äänioikeudeltaan eriarvoisista osakkeista. Päätökset tehdään pääsääntöisesti annettujen äänten enemmistöllä, ellei OYL tai yhtiöjärjestys toisin määrää. (Holopainen 30, 31; Kinkki ym. 188, 189)

Osakeyhtiölaki säätelee yhtiökokoukselle kuuluvista asioista. Yhtiöjärjestyksellä voidaan laajentaa yhtiökokouksen valtaa päättää asioista, sillä siinä voidaan määrätä yhtiökokouksen päättävän hallituksen ja toimitusjohtajan yleistöimivaltaan kuuluvasta asiasta. (Holopainen 31)

Varsinainen yhtiökokous on pidettävä kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Varsinaisessa yhtiökokouksessa päätetään tilinpäätöksen hyväksymisestä, voitonjaosta, vastuuvapaudesta hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenille ja toimitusjohtajalle, osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen mukaisesti hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenten ja tilintarkastajan valinnasta ja muista asioista, jotka yhtiöjärjestyksessä on määrätty varsinaisen yhtiökokouksen päätet-

täviksi. Ylimääräinen yhtiökokous puolestaan on pidettävä jos tilintarkastaja tai vähintään kymmenesosa osakkeenomistajista sitä vaativat. Ylimääräistä yhtiökokousta vaaditaan kirjallisesti ja se pidetään aina tietyn asian käsittelemistä varten. (Holopainen 30, 31; Kinkki ym. 188, 189)

Osakkeenomistajat voivat yksimielisellä päätöksellä päättää yhtiökokoukselle kuuluvasta asiasta ilman yhtiökokouksen kokoontumista. Kun päätös tehdään tällaisessa poikkeavassa järjestyksessä, se on kirjattava, päivättävä, numeroitava ja allekirjoitettava. Jos yhtiöllä on enemmän kuin yksi osakkeenomistaja, on vähintään kahden heistä allekirjoitettava päätös. (Holopainen 31)

3.4.2 Hallitus

Hallitus on ainut pakollinen toimielin osakeyhtiössä. Yhtiöjärjestyksessä voidaan määrittellä, montako jäsentä hallituksessa on oltava. Jos muuta ei ole päätetty, on hallituksessa oltava 1 - 5 varsinaista jäsentä. Kuitenkin jos hallituksessa on alle kolme jäsentä, on hallitukseen valittava vähintään yksi varajäsen. Hallitukselle tulee valita puheenjohtaja, jos hallitukseen kuuluu enemmän kuin yksi varsinainen jäsen. Puheenjohtajan valinnasta vastaa pääsääntöisesti hallitus. (Holopainen 29, 30)

Yhtiökokous valitsee hallituksen, ellei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin. Tällöin hallituksen valinta kuuluu hallintoneuvostolle. Hallituksen jäsenenä voi toimia vain täysivaltainen, oikeustoimikelpoinen luonnollinen henkilö, joka ei ole konkurssissa tai liiketoimintakiellossa. Osakeyhtiössä hallituksen jäsenen toimikausi jatkuu toistaiseksi, ja päättyy sen yhtiökokouksen päättyessä, jossa on valittu korvaava hallituksen jäsen. Kaikki hallituksen jäsenet, siis myös varajäsenet, ilmoitetaan ja merkitään kaupparekisteriin. (Holopainen 30)

Osakeyhtiölain mukaisesti hallitus edustaa osakeyhtiötä. Hallituksen vastuulla on huolehtia yhtiön hallinnosta ja toiminnan järjestämisestä. Lisäksi hallituksen vastuulla on yhtiön taloushallinnon, erityisesti kirjanpidon, asianmukaisesta hoidosta vastaaminen. (Holopainen 33)

Hallituksen ja yhtiökokouksen lisäksi osakeyhtiöllä voi olla toimitusjohtaja, joka on suurissa osakeyhtiöissä pakollinen, ja hallintoneuvosto.

3.4.3 Toimitusjohtaja

Toimitusjohtajan valitsee hallitus ja sen tehtäviin kuuluu huolehtia juoksevasta hallinnosta hallitukselta saamiensa ohjeiden mukaisesti. Toimitusjohtaja ilmoitetaan kaupparekisteriin. (Holopainen 30)

Toimitusjohtaja ei saa ryhtyä, yrityksen toiminnan laatu ja laajuus huomioonottaen, epätavallisiin tai laajoihin toimiin, ellei hallitus ole häntä niihin erikseen valtuuttanut. Kuitenkin mikäli toimimatta jättäminen aiheuttaisi yhtiön toiminnalle olennaista haittaa, voi toimitusjohtaja poikkeuksellisesti tehdä epätavallisia tai tavallista laajakantoisempia päätöksiä. (Holopainen 33)

Toimitusjohtajalla on lähtökohtaisesti oikeus olla läsnä ja käyttää puhevaltaa hallituksen kokouksissa, vaikkei hän olisikaan hallituksen jäsen. Hallitus voi päättää, ettei toimitusjohtaja saa osallistua hallituksen kokouksiin tai ettei tällä ole puhevaltaa niissä. (Holopainen 33) Toimitusjohtaja ei voi toimia hallituksen puheenjohtajana.

3.4.4 Hallintoneuvosto

Hallintoneuvosto on hallituksesta ja toimitusjohtajasta erillinen toimielin ja sen tehtävänä on tarkkailla hallituksen ja toimitusjohtajan toimia. Lisäksi sille voidaan yhtiöjärjestyksessä määrätä muita tehtäviä. Hallintoneuvostolla pitää olla vähintään kolme jäsentä, jotka eivät saa toimia yrityksen toimitusjohtajana tai hallituksen jäsenenä. (Holopainen 30)

Hallintoneuvostolle valitaan puheenjohtaja. Hallintoneuvoston jäsenen toimikausi osakeyhtiössä jatkuu kuten hallituksen jäsenen, toistaiseksi. Hallintoneuvoston jäsenet merkitään kaupparekisteriin. (Holopainen 30)

3.4.5 Tilintarkastajat

Tilintarkastaja on pakollinen niille osakeyhtiöille, jotka täyttävät tilintarkastuslain edellytykset tai joiden yhtiöjärjestyksessä muutoin niin määrätään. Jos yhtiön yhtiöjärjestys sallii, voidaan tilintarkastuslain mukaan tilintarkastaja jättää valitsematta osakeyhtiössä, jossa on päättyneellä ja sitä edeltäneellä tilikaudella täyttynyt enintään yksi seuraavista edellytyksistä:

- 1) taseen loppusumma ylittää 100 000 euroa;
- 2) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 200 000 euroa; tai
- 3) palveluksessa on keskimäärin yli kolme henkilöä.

Myös toimintansa aloittavan osakeyhtiön on velvollinen valitsemaan tilintarkastajan, mikäli sillä on perustettaessa liiketoimintaa, joka täyttää tilintarkastuslain määrittämät tilintarkastusvelvollisuuden raja-arvot. Tilintarkastaja voidaan valita myös sellaisessa tilanteessa, missä tilintarkastuslaki tai yhtiöjärjestys ei sitä edellytä. (Holopainen 31, 32)

Yhtiökokous valitsee tilintarkastajan. Jos tilintarkastajia pitää valita useampia, voidaan osa, mutta ei kaikkia, heistä valita muussa järjestyksessä. Tilintarkastajaksi on aina valittava KHT- tai HTM-tilintarkastaja tai -yhteisö. Tilintarkastajana voi toimia ainoastaan täysivaltainen ja oikeustoimikelpoinen henkilö, joka ei ole konkurssissa tai liiketoimintakiellossa. Osakeyhtiössä tilintarkastajan toimikausi jatkuu toistaiseksi. Tilintarkastajan toimikausi päättyy ja uuden tilintarkastajan toimikausi alkaa valinnasta päättävän yhtiökokouksen päättyessä, ellei yhtiöjärjestyksessä tai uutta tilintarkastajaa valittaessa ole päätetty toisin. (Holopainen 32)

Tilintarkastaja voi erota tai hänet voidaan erottaa kesken toimikauden. Erottamisesta voi päättää sama taho, joka on tilintarkastajan valinnut, eli yleensä yhtiökokous. (Holopainen 32)

Tilintarkastajat merkitään kaupparekisteriin. (Holopainen 32)

3.5 Osuuskunta

Osuuskunta on harvinaisempi yhtiömuoto Suomessa. Vuonna 2012 vain 0,78 % suomalaisista yrityksistä oli osuuskuntia. Tunnetuimmat esimerkit ovat osuuspankki ja osuuskauppa.

Osuuskunnalla tulee olla vähintään kolme perustajaa. Perustajina voi toimia sekä luonnolliset henkilöt että oikeushenkilöt, eikä asuinpaikalla tai kansallisuudella ole merkitystä. Vajaavaltainen tai konkurssissa oleva ei voi perustaa osuuskuntaa. Perustajan on tultava osuuskunnan jäseneksi. (Holopainen 34)

Osuuskunnan perustamisprosessiin kuuluu sääntöjen ja perustamiskirjan laatiminen sekä osuuskunnan rekisteröinti. Jos osuuskunnalle valitaan toimitusjohtaja tai hallitukselle puheenjohtaja, on myös pidettävä hallituksen kokous, jossa näistä asioista päätetään. Juridisesti osuuskunta syntyy vasta, kun se on rekisteröity Patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämään kaupparekisteriin. (Holopainen 34, 45)

Osuuskunta perustetaan kirjallisella sopimuksella, jonka kaikki jäsenet allekirjoittavat. Jos osuuksia annetaan muille kuin jäsenille, myös tällaisten henkilöiden on allekirjoitettava sopimus. Perustamissopimuksen allekirjoituspäivämäärästä alkaa johdon ja tilintarkastajan toimikaudet. (Finlex, osuuskuntalaki)

Osuuskunnan perustamissopimuksessa on aina mainittava sopimuksen päivämäärä, kaikki perustajajäsenet ja heidän merkitsemiensä osuuksien määrä, merkintähinta, osuuden maksuaika ja osuuskunnan hallituksen jäsenet. Perustamissopimukseen on lisäksi sisällytettävä tai liitettävä osuuskunnan säännöt. Mikäli osuuskunnalle valitaan toimitusjohtaja, hallintoneuvosto tai tilintarkastaja, on se mainittava perustamissopimuksessa. Hallintoneuvoston jäsenet on yksilöitävä. Lisäksi perustamissopimuksessa voidaan nimetä hallituksen ja hallintoneuvoston puheenjohtajat. (Finlex, osuuskuntalaki)

Nykyinen lainsäädäntö mahdollistaa osuuskunnalle, osakeyhtiön tapaan, melko suppeat säännöt. Niissä on mainittava vain osuuskunnan toiminimi, kotipaikka ja toimiala. Lisäksi jos osuuskunta aikoo käyttää toiminimeään kahdella tai use-

ammalla kielellä, on kaikki ilmaiset mainittava säännöissä. (Finlex, osuuskuntalaki)

Osuuskunnan omistavat osuuskunnan jäsenet, ja sen tavoitteena on tuottaa voittoa jäsenilleen. Toisin kuin osakeyhtiössä, osuuskunnassa ei ole ennalta määriteltyä osuuspääomaa. Jäseneksi tulemisen edellytyksenä on, että jäsen on maksanut osuuskunnan säännöissä mainitun osuusmaksun. Osuuskunnassa osuuden maksamista apportilla koskee samat säädökset kuin osakeyhtiössä. (Finlex, osuuskuntalaki)

Osuuskunnassa on oltava vähintään kolme jäsentä, ja osuuspääoma kerätään näiltä osuusmaksuilla. On myös mahdollista sopia, että uusilta jäseniltä kerätään liittymismaksu. Osuuskunta voi itse määritellä osuusmaksun ja mahdollisen liittymismaksun suuruuden. Maksujen tulee kuitenkin olla kaikille yhtä suuret. (Holopainen 35) Erotessaan osuuskunnasta jäsen saa maksamansa osuusmaksun takaisin. Mahdollista liittymismaksua ei palauteta jäsenelle tämän erotessa. (Kinkki ym. 192)

Osuuskunnan nimenkirjoittamisoikeus voidaan osuuskunnan säännöissä luovuttaa hallituksen jäsenelle tai toimitusjohtajalle. Lisäksi säännöissä voidaan määrätä, että hallituksella on oikeus antaa nimen kirjoittamisoikeus jäsenelleen, toimitusjohtajalle tai muulle henkilölle. Säännöissä voidaan myös rajoittaa, että nimen kirjoittamisoikeus on vain kahdella tai useammalla henkilöllä yhdessä. (Holopainen 37)

Osuuskunnan hallitus voi antaa prokuran. Prokura voidaan antaa nimetylle henkilölle, jolla on oikeus edustaa yhtiötä yksin, tai useammalle henkilölle yhdessä, joilla on oikeus yhdessä edustaa yhtiötä. Voidaan myös päättää, että prokuristi saa edustaa yhtiötä vain yhdessä hallituksen jäsenen tai toimitusjohtajan kanssa. Prokuristi voidaan merkitä kaupparekisteriin. (Holopainen 37)

Pääsääntöisesti yhtiön jäsenilleen palauttama ylijäämä on jäsenelle verovapaa tuloa, kun kyseessä on kulutusosuuskunta. Se sijaan kun ylijäämä maksetaan ensisijaisesti luottojen, talletusten ja muiden vastaavien erien perusteella, katsotaan se jäsenen veronalaiseksi pääomatuloksi. Tällöin etuus tulee verotet-

tavaksi myös siinä tapauksessa, että jäsen valitsee rahasuorituksen sijaan palvelumaksujen alennuksen. Toisin kuin osakeyhtiössä osuuskunnassa tavoitteena on jakaa ylijäämä jäsenille sen mukaan kuinka paljon kukin on osallistunut edun hankintaan eli toisin sanoen enemmän osuuskunnan palveluita käyttäneelle jäsenelle maksetaan enemmän ylijäämää kuin palveluita vähemmän käyttäneelle. Ylijäämän verovapautta pohdittaessa on tärkeintä ratkaista se, onko erä elantomenojen säästöä (verovapaata) vai tulonhankkimistoimintaan vaikuttava erä (veronalaista). Silloin kun jäsen on työsuhhteessa osuuskuntaan, täytyy myös erottaa ylijäämä ja palkka toisistaan. (Ossa tuloverolakikäytännössä 257, 258, 259)

Osuuskunnalla yhtiökokousta vastaava toimielin on osuuskunnan kokous, jossa jokaisella jäsenellä on yksi ääni. Mikäli osuuskunta on todella suuri, edustajisto korvaa osuuskunnan kokouksen. Osuuskunnan pakollinen toimielin on hallitus. Myös osuuskunnalla voi olla toimitusjohtaja ja hallintoneuvosto. (Kinkki ym. 192, 193)

3.5.1 Osuuskunnan toimielimet

Jäsenten päätäntävaltaa kaikissa asioissa käyttää osuuskunnan kokous. Osuuskunnan säännöissä voidaan kuitenkin määrätä, että osuuskunnan kokouksen sijaan päätösvalta on jäsenten valitsemalla edustajistolla. Edustajistolla voi olla päätösvalta joko kaikissa tai osassa asioita. Edustajiston valitsevat osuuskunnan jäsenet suhteellista vaalitapaa noudattamalla. Erityisesti suurilla osuuskunnilla päätökset tekee edustajisto, sillä suuren jäsenmäärän vuoksi osuuskunnan kokouksen käyttäminen olisi tehotonta ja hankalaa. (Holopainen 35)

Osuuskunnan kokous valitsee hallituksen. Hallitus edustaa osuuskuntaa ja sillä on oikeus kirjoittaa sen toiminimi. Hallitukseen kuuluu pääsääntöisesti yhdestä seitsemän jäsentä, mutta osuuskunnan säännöissä voidaan määrätä toisin. Vähintään yksi varajäsen on valittava, mikäli hallituksella on vähemmän kuin kolme jäsentä. Kun hallituksella on enemmän kuin yksi varsinainen jäsen, valitaan

sille puheenjohtaja. Jokaiselta hallituksen jäseneltä, myös varajäseniltä, on saatava päiväty ja allekirjoitettu suostumus tehtävään. (Holopainen 34, 37)

Osuuskunnalle voidaan valita toimitusjohtaja, mikäli osuuskunnan säännöissä niin määrätään tai hallitus niin päättää. Toimitusjohtaja hoitaa yhtiön päivittäistä hallintoa hallitukselta saamiensa ohjeiden mukaisesti. Yleensä hallitus nimittää toimitusjohtajan, mutta säännöissä voidaan myös määrätä että valinnan tekee hallintoneuvosto tai osuuskunnan kokous. Myös toimitusjohtajalta (ja hänen mahdolliselta sijaiseltaan) on saatava päiväty ja allekirjoitettu suostumus tehtävään. (Holopainen 35, 37)

Osuuskunnalla voi olla hallintoneuvosto. Hallintoneuvostolla on oltava vähintään kolme jäsentä. Koska hallintoneuvoston tehtävänä on olla ulkopuolinen toimielin, joka tarkkailee hallituksen ja toimitusjohtajan toimintaa, ei toimitusjohtaja tai hallituksen jäsen voi toimia hallintoneuvoston jäsenenä. Osuuskunnan kokous valitsee hallintoneuvoston. Kuten hallituksen jäseniltä ja toimitusjohtajalta, hallintoneuvoston jäseniltä on saatava päiväty ja allekirjoitettu suostumus tehtävään. (Holopainen 35)

3.5.2 Tilintarkastajat

Osuuskunnalle voidaan valita tilintarkastaja, mikäli säännöt tai lainsäädäntö sitä edellyttävät. Osuuskunnan kokous valitsee tilintarkastajan. Tilintarkastuslain mukaisesti tilintarkastaja voidaan jättää valitsematta, mikäli osuuskunnan säännöt sen sallivat ja jos sekä päättyneellä tilikaudella että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on täyttynyt enintään yksi seuraavista edellytyksistä:

- 1) taseen loppusumma ylittää 100 000 euroa;
- 2) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto ylittää 200 000 euroa; tai
- 3) palveluksessa on keskimäärin yli kolme henkilöä.

Myös aloittavan osuuskunnan on valittava tilintarkastaja, jos osuuskunnalla on perustamisvaiheessa ollut liiketoimintaa, joka täyttää tilintarkastusvelvollisuuden

minimivaatimukset. Tilintarkastaja voidaan valita vaikka laki tai osuuskunnan säännöt eivät sitä edellyttäisi. (Holopainen 35, 36)

Tilintarkastajaksi on aina valittava KHT- tai HTM-tilintarkastaja tai -tilintarkastusyhteisö, eikä varatilintarkastajaa tällöin tarvitse valita. Tilintarkastajaksi voidaan valita täysivaltainen, oikeustoimikelpoinen henkilö, joka ei ole konkurssissa tai liiketoimintakiellossa. (Holopainen 36)

Tilintarkastajan toimikausi jatkuu toistaiseksi ja päättyy ja uuden tilintarkastajan toimikausi alkaa siitä päättävän osuuskunnan kokouksen päättyessä, ellei säännöissä tai päätöstä tehtäessä ole toisin päätetty. Osuuskunnan säännöissä voidaan myös määrätä määräaikaisesta tilintarkastajasta. Tilintarkastaja voi erota ja hänet voidaan erottaa kesken toimikauden. (Holopainen 36, 37)

4 POHDINTAA AIHEESTA

Edellä on esitelty suppeasti suomalaista yritys- ja yrittäjäkulttuuria, sekä melko kattavasti kaikki yhtiömuodot. Tässä luvussa käsittelen näitä asioita rinnakkain ja tavoitteena on pohtia, mikä yhtiömuoto olisi aloittavalle pienelle tai keskisuurille yritykselle paras. Lisäksi tässä luvussa käydään asiaa läpi asiantuntijoiden näkökulmasta.

Olen haastatellut tätä opinnäytettä varten oikeustieteen tohtori, professori Jaakko Ossa, varatuomari, Deloitte & Touchen partneri Outi Ukkola ja oikeustieteen tohtori, kauppatieteen maisteri, EY:n veroasiantuntija Markku Järvenojaa. Ossa toimii vero-oikeuden professorina Turun yliopistolla ja asiantuntijana turkulaisessa asianajotoimisto Astreassa. Outi Ukkola on oikeustieteen kandidaatti ja varatuomari, hän on partnerina tilintarkastusyhteisö Deloitte:ssä ja on Veroasiantuntijat ry:n hallituksen jäsen. Ukkolan julkaisuista voin mainita mm. "Yritysmuodon muutokset" ja "Kasvuyrittäjyyden kannustaminen verotuksen keinoin". Järvenoja on väitellyt oikeustieteen tohtoriksi aiheesta "Henkilöyhtiön oikeusasema tuloverotuksessa - Vero-oikeudellinen tutkimus vero-oikeuden ja yhtiöoikeuden suhteesta henkilöyhtiön omaan pääomaan liittyvissä oikeustoimissa". Järvenojalla on paljon kokemusta opinnäytetyön aiheen ympäriltä. Haastattelut on tehty huhtikuussa 2014.

4.1 Omaa pohdintaa

Yhtiömuodot eroavat toisistaan lukuisin erilaisin tavoin. Niiden voitonjaossa, riskiprofiileissa, alkupääoman tarpeessa ja perustamismuodollisuuksissa esimerkiksi on keskenään eroja. Kun joku näistä on yhdessä yhtiömuodossa parempi kuin toisessa, on joku toinen kuitenkin toisessa parempi kuin ensimmäisessä.

Yksityisen elinkeinonharjoittajan hyviä puolia ovat sen helpot perustamismuodollisuudet ja se ettei alkupääomaa teoriassa tarvita lainkaan. Siinä yrittäjällä on kuitenkin henkilökohtainen vastuu yhtiön velvoitteista, joten kovin riskialttiilla

ja/tai kilpaillulla alalla yrittäjä voi kantaa suurtakin taloudellista vastuuta. Pääsääntöisesti yksityinen elinkeinonharjoittaja ei myöskään pysty taiteilemaan pääomatuloina ja ansiotuloina verotettavien tulojen välillä, sillä kaikki verotetaan yrittäjältä ansiotulona.

Avoimenyhtiön ja kommandiittiyhtiön suurin etu on niiden joustavuus. Yhtiömiesten oikeus tehdä yhtiötä koskevia oikeustoimia ilman erillistä valtuutusta sekä se, ettei varsinaista alkupääomaa teoriassa tarvita, ovat myös avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön hyviä puolia. Myös rahaliikenne yhtiön ja yhtiömiesten välillä on joustavaa ja helppoa, sillä yhtiömiehillä on mahdollisuus tehdä yksityisnostoja yhtiöstä. Tilanne saattaa mutkistua, mikäli joku yhtiömiehistä tekee yksityisnostoja runsaasti ja toinen ei käytännössä lainkaan. Henkilöyhtiöiden huonoja puolia taas puolestaan ovat korkea henkilökohtainen riski ja voitonjaon kankeus. Yhtiömiehillä ei ole mahdollisuutta välttää yhtiön verotusta, vaan se jaetaan aina verotettavaksi heidän henkilökohtaisessa verotuksessaan. Mahdollisuutta tasapainotella ansiotulojen ja pääomatulon kesken ei myöskään ole, sillä pääomatulon osuudelle on määrätty kiinteä prosenttiosuus. Riski on myös yleensä suurempi kuin yksityisellä elinkeinonharjoittajalla, sillä toiminta on lähtökohtaisesti suurempaa, jolloin myös riskit kasvavat. Sitä ei myöskään ole mahdollisuutta sopimuksin jakaa yhtiömiesten kesken siten, että kukin yhtiömiestä vastaisi vain oman osuutensa verran (esimerkiksi jos yhtiömiehiä olisi kaksi, kumpikin vastaisi 50 prosentista, tai kolmen yhtiömiehen yhtiössä kukin vastaisi 33,3 prosentista yhtiön veloista jne). Velkojalla on oikeus tulla perimään saatavaansa keneltä tahansa yhtiömieheltä, jolla on velvollisuus maksaa yhtiön velka velkojalle kokonaan. Tämän jälkeen yhtiömiehellä on oikeus saada muilta yhtiömiehiltä heidän osuutensa verran maksetusta velasta. Kuitenkin jos joku muista tai kaikki muut yhtiömiehet ovat varattomia, voi yksi yhtiömiestä joutua yksin vastaamaan kaikista yhtiön velvoitteista. Kommandiittiyhtiössä tämä ei koske äänetöntä yhtiömiestä, jolla riski rajoittuu hänen sijoittamaansa pääompanokseen.

Nykyisessä kirjallisuudessa ja ilmapiirissä osakeyhtiötä tunnutaan pidettävän parhaana yhtiömuotona. Kuitenkin, myös siinä on omat huonot puolensa. Osa-

keyhtiön hyviin puoliin kuuluu sen riskittömyys osakkaille ja voitonjaon helppo suunniteltavuus. Myös se, että yhtiö itse on verovelvollinen helpottaa osakkaiden verorasitusta ja mahdollistaa varojen keräämisen yhtiölle. Tällöin osakkaat voivat jättää yhtiöön varoja, jos niiden nostaminen sieltä olisi heille esimerkiksi verotuksellisesti epäkannattavaa sillä hetkellä, ja nostaa niitä myöhemmin kun varoja tarvitaan tai kun se verotuksellisesti on järkevämpää. Nykyään vaadittava 2500 euron alkupääoma on myös niin matala, että sen puolesta osakeyhtiön perustaminen on helppoa. Osakeyhtiön riskittömyys on kuitenkin osittain tietoisesti luotua harhaa, sillä yleensä aloittava osakeyhtiö tarvitsee rahoitusta, joka yleensä hoidetaan ainakin osittain pankkilainalla. Lainalle puolestaan yleensä tarvitaan takaus ja käytännössä aina osakas takaa yhtiön lainan. Tällöin osakkaalla siis kuitenkin on olemassa henkilökohtainen taloudellinen riski, se vain ei ole yhtä suoraviivainen kuin esimerkiksi avoimessa yhtiössä. Osakeyhtiö on myös melko jäykkä yhtiömuoto, sillä osakkaat eivät voi tehdä sieltä yksityisnostoja, vaan yhtiöstä voi saada itselleen varoja vain palkkana, osinkona tai osakaslainana. Joidenkin yrittäjien on vaikea käsittää tätä, sillä varsinkin pienet yhtiöt joissa ainoana osakkaana on vain yrittäjä itse, mieltävät yhtiön olevan osa häntä itseään ja hänen talouttaan. Tällaisissa tilanteissa osakeyhtiö ei välttämättä ole parhaiten toimiva yhtiömuoto.

Osuuskunnan hyviin puoliin lukeutuvat jäsenten yhtäläiset äänioikeudet ja päättäenvalta sekä sen riskittömyys sen jäsenille sekä se, ettei laista johdu minimi alkupääomaa. Kuitenkin, kuten osakeyhtiössä, myös osuuskunnassa riski saattaa olla piilevänä sen perustajajäsenillä, jos he ovat joutuneet ottamaan pankkilainaa jolla on rahoitettu osuuskunnan toiminnan kannalta oleellisia investointeja. Myös osuuskunta on jäykkä, eivätkä jäsenet voi tehdä yksityisnostoja sieltä. Sen perustamiseen myös vaaditaan useampi jäsen, joten yksin tai edes kaksin sitä ei voi perustaa.

Jos yhtiön tavoitteena on tähdätä heti tai myöhemminkin kansainvälisille markkinoille, kannattaa perustajan/perustajien ottaa tämä huomioon yhtiömuotoa valittaessa. Osakeyhtiön on monikansallinen yhtiömuoto, joten se herättää luottamusta ulkomaisissa toimijoissa. Toki myös muilla yhtiömuodoilla voi kansain-

välistä liiketoimintaa harjoittaa, mutta koska osakeyhtiön perus idea ja toimintamallit ovat tunnettuja myös muualla, kokevat ulkomaiset toimijat usein osakeyhtiön kanssa yhteistyön kaikkein luotettavimmaksi ja helpoimmaksi.

Silloin kun perustettavalle yhtiölle ollaan valitsemassa yhtiömuotoa, olisi syytä muistaa huomioida se, että sen vaihtaminen myöhemmin on mahdollista. Osakeyhtiömuoto on ainut, josta ei pääse niin sanotusti eroon yhtiömuotoa vaihtamalla. Siksi yrittäjän/yrittäjien voi olla aluksi kannattavampaa valita jokin muu yhtiömuoto, ja sitten myöhemmin vaihtaa yhtiön yhtiömuoto osakeyhtiöön, mikäli se alkaa tuntua paremmalta. Yhtiömuodon vaihtamisesta ei yleensä seuraa merkittäviä veroseuraamuksia, ja kaupparekisterin muutosilmoituskin on kohtuullisen edullinen, esimerkiksi vuonna 2014 se on alle sata euroa. (www.prh.fi)

Valtiovalta ja ylimmät päättäjät vaikuttavat osaltaan suomalaiseen yrityskenttään ja -kulttuuriin. Lainsäädännöllä ja verotuksella hallitus ja virkamiehet pystyvät ohjailemaan yrittäjiä haluamiinsa yhtiömuotoihin melko tehokkaasti. Erityisesti verotus on tehokas työkalu, jolla on vaikutusta sekä ensimmäisen yhtiömuodon valintaan, että yhtiömuodon muutoksiin. Haastattelemieni asiantuntijoiden mielestä, verotuksella on hyvinkin suuri vaikutus siihen, mihin yhtiömuotoon yrittäjät päätyvät. Lisäksi heidän kokemuksensa mukaan verotukseen liittyviä kysymyksiä pohditaan aloittavien yrittäjien keskuudessa paljon, ennen kuin yhtiö perustetaan ja yhtiömuoto lyödään lukkoon.

Järvenojan kanssa keskustelimme myös siitä, kuinka Suomessa yrityksissä toimivat yleensä luonnolliset henkilöt. Keskustelumme aikana esiin nousi skenaario, jossa esimerkiksi avoimen yhtiön yhtiömiehenä toimisi osakeyhtiö, jonka puolestaan omistaisi yksi, tai miksei useampikin, luonnollinen henkilö. Tällaisessa tapauksessahan luonnollinen henkilö pystyisi hyödyntämään molempien yritysten hyviä puolia. Avoimen yhtiön tulos tulisin osakeyhtiön verotettavaksi tuloksi ja luonnollinen henkilö voisi nostaa osakeyhtiöstä varoja haluamallaan tavalla ja siten, että niihin kohdistuva verorasitus olisi hänelle paras mahdollinen. Toisaalta taas avoimen yhtiön kaatuessa taloudellinen riski olisi osakeyhtiöllä, eikä suoraan luonnollisella henkilöllä, jolloin mikäli avoimella yhtiöllä ja osakeyhtiöllä ei ole varoja kattaa kaikkia vaikeuksissa olevan yhtiön velkoja,

jäävät ne joko toisten yhtiömiesten vastuulle tai velkojat joutuvat tyytymään vain osaan saamisistaan. Järvenoja kuitenkin huomautti, että kaikkien osakkaiden (ja yhtiömiesten) tulisi aina olla niin sanotusti samalla tasolla. Tällä hän tarkoitti sitä, että kaikkien yhtiön osakkaiden (tai yhtiömiesten) tulisi olla joko luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä, eikä sekaisin molempia. Jos osakkaana on sekä oikeushenkilö että luonnollinen henkilö, voivat heidän intressinsä esimerkiksi osingonjaossa olla erilaiset, sillä tällöin osakkaiden verokohtelut eroavat toisistaan tyystin.

Kuten työn toisessa luvussa on kuvailtu, on osakeyhtiöiden, yksityisten elinkeinonharjoittajien ja osuuskuntien määrä ollut kasvussa viime vuosina. Vastavasti avoimia yhtiöitä ja kommandiittiyhtiöitä on vuosi vuodelta vähemmän, kun jo olemassa olevat yhtiöt joko loppuvat, kun yrittäjät siirtyvät eläkkeelle tai muutoin päättävät lopettaa toimintansa eikä jatkajaa löydy tai kun yhtiömuotoa päädytään muuttamaan. Vallitsevassa osakeyhtiöitä suosivassa ja alleviivaavassa ilmapiirissä, uskon että tämä trendi jatkuu myös tulevaisuudessa. Mielestäni olisi tärkeää, että aloittavat yrittäjät kuitenkin pohtisivat myös avointa yhtiötä ja kommandiittiyhtiötä todellisena vaihtoehtona. Uskoisin, että eniten aloittavia yrittäjiä pelottaa avoimessa yhtiössä ja kommandiittiyhtiössä niistä seuraava riski, ja siksi olisikin tärkeää huomioida että myös osakeyhtiössä on yleensä epäsuorasti aivan vastaava riski.

Toinen trendi, mikä on nähtävissä suomalaisessa yritysmaailmassa, on pk-yritysten valtava määrä isoihin yrityksiin verrattuna. Erityisesti mikroyrityksiä ja yhden miehen yrityksiä on paljon ja niiden määrä on lisääntynyt viime vuosina, kun suuret yritykset pyrkivät tehostamaan toimintojaan ja samalla luomaan säästöjä. Suunta lienee tulevaisuudessakin enemmän alihankintamalleihin kuin suurten yritysten kasvavaan työllistämiseen. Myös kunnat ja valtio ostavat entistä enemmän palveluita yksityiseltä sektorilta, mikä synnyttää uusillekin toimialoille lisää tarvetta kilpailulle ja yrityksille. Näiden seikkojen vuoksi uskon, että tulevaisuudessakin erityisesti pienten, mikro- ja yhden miehen yhtiöiden määrä tulee kasvamaan entisestään.

4.2 Haastattelut

Aloitin haastatteluni kysymällä kaikilta haastateltaviltani, mitkä ovat eri yhtiömuotojen hyviä puolia, ja mitkä huonoja. Jaakko Ossa vastasi kysymykseen, että osakeyhtiössä on kaksi hyvää puolta muihin yhtiömuotoihin verrattuna. Ensinnäkin, osakeyhtiön verokanta on alhainen ja toisekseen osakeyhtiön osakkeenomistajalla ei ole henkilökohtaista vastuuta. Vastaavasti henkilöyhtiöissä ja toiminimissä on suuri henkilökohtainen vastuu. Henkilöyhtiössä osakkaat eivät pysty säätelemään kokonaisverorasitusta kuten osakeyhtiössä. Osakeyhtiössä osakkaat puolestaan voivat palkan ja osingon avulla säädellä sitä, millainen verorasitus heidän nostamiinsa tuloihin kohdistuu.

Ukkolan mukaan osakeyhtiön kanssa on helpointa toimia silloin, kun yrityksen toiminta on kansainvälistä tai kun toimintaan sisältyy jokin suuri riski. Tärkeää on kuitenkin yrityksen perustamisvaiheessa miettiä, että mikä yhtiömuoto mihinkin kehitysvaiheeseen sopii. Nykyisin hänen mukaansa valitaan vähän liian helposti osakeyhtiömuoto, varsinkin kun sen alkupääoman tarve on nykyisin niin pieni. Huomiota kannattaisi Ukkolan mukaan kiinnittää myös yhtiömuodon vaihtamisen mahdollisuuteen, helppouteen ja edullisuuteen.

Yksityisen elinkeinonharjoittajan hyviin puoliin lukeutuu Ukkolan mukaan perustamisen helppous ja kirjanpidon ja verotuksen yksinkertaisuus. Huonona puolella hän mainitsee henkilökohtaisen vastuun ja tulonmuodostuksen säätelemisen mahdottomuuden, koska yritystoiminnan tulo tulee aina verotettavaksi yrittäjän henkilökohtaisessa verotuksessa. Henkilöyhtiöissä hyvinä puolina Ukkola näkee 20 prosentin vähennysmahdollisuuden nettokäyttöpääomasta, huonona hän näkee suuren henkilökohtaisen vastuun. Vastuu painaa erityisesti jos henkilöyhtiössä ei ole osattu valita yhtiökumppania hyvin. Osakeyhtiössä hyvää muihin yhtiömuotoihin verrattuna ovat konserneissa tytäryhtiöiden osakkeiden verovapaa luovutus ja se, ettei henkilökohtaista vastuuta ole. Osakeyhtiössä osakas ei myöskään tule verotetuksi sellaisesta tulosta, mitä ei ole itselleen nostanut. Osakkaan verotettavaksi tulee vain sellainen tulo, jonka osakas on nostanut.

itselleen, joko palkkana tai osinkona. Kaikki osakeyhtiön tulot otetaan huomioon yhtiön verotuksessa, koska osakeyhtiö on erillinen verovelvollinen.

Myös Järvenoja nostaa esiin samoja positiivia ja negatiivisia puolia eri yhtiömuodoista. Yksityisliikkeen ja henkilöyhtiöiden hyvinä ominaisuuksina hän mainitsi joustavuuden, erityisesti varojenjaossa. Tämä on hyvä juuri siksi, että useimmiten pk-yrityksen yrittäjä ajattelee, että yritys on hän itse ja silloin raja yrityksen ja yksityispuolen välillä saattaa välillä olla hieman epäselvä. Joustavuudella tarkoitetaan tässä kohtaa yksityisnostoja ja niiden helppoutta. Osakeyhtiössä varoja voi nostaa vain palkkana, osinkoja tai lainana. Osakeyhtiössä tämä saattaa unohtua, ja siksi se ei ole kaikille yrittäjille sopiva yhtiömuoto. Verotuksellisesti osakeyhtiö on hyvä yhtiömuoto, koska se on itsenäinen verovelvollinen ja se maksaa itse veronsa ja osakas/osakkeenomistaja pystyy itse päättämään, milloin hän haluaa ottaa varat omaan verotukseensa esimerkiksi osinkona. Kuten jo aiemmin todettu, yksityisliikkeessä ja henkilöyhtiössä mahdollisuutta tähän ei ole, vaan varat tulevat heti yhtiömiehen verotuksessa verotettavaksi. Tämän Järvenoja listasi yksityisen elinkeinonharjoittajan ja henkilöyhtiöiden huonoksi puoleksi. Toisekseen Järvenoja nosti esiin sen, että osakeyhtiössä on enemmän mahdollisuuksia yrityksen myyntiin ja sukupolven muutokseen. Osakeyhtiössä vastuu myös päättyy yhtiön myyntiin, toisin kuin esimerkiksi henkilöyhtiössä, jossa olemassa olevat vastuut jäävät täysimääräisinä osuutensa myyvälle yhtiömiehelle. Periaatteellisesti henkilöyhtiössä ja yksityisliikkeessä nettovarallisuusprosentti on paljon suurempi kuin osakeyhtiössä, joten siinäkin mielessä osakeyhtiö on verotuksellisesti kaikkein edullisin yhtiömuoto.

Kaikki haastateltavani ovat havainneet, että Suomessa on eniten osakeyhtiöitä ja toiminimiä. Avoimia yhtiöitä ja kommandiittiyhtiöitä ei enää juurikaan perusteta. Kuten tämän työn luvussa kaksi on todettu, se myös pitää paikkansa. Vuonna 2013 osakeyhtiöitä oli 242 363 kappaletta, yksityisiä elinkeinonharjoittajia 202 450 kappaletta ja avoimia yhtiöitä, kommandiittiyhtiöitä ja osuuskuntia oli yhteensäkin vain 51 769 kappaletta. (Patentti- ja rekisterihallitus, yritysten lukumäärät kaupparekisterissä) Ossa myös huomioi, että usein yrittäjät aloittavat

toiminimellä, erityisesti silloin kun he ovat yksin perustamassa yritystä. Tällaisessa tilanteessa avoinyhtiö ja kommandiittiyhtiö eivät ole edes mahdollisia yhtiömuotoja, sillä niiden perustamiseen tarvitaan vähintään kaksi henkilöä, avoimessa yhtiössä vähintään kaksi yhtiömiestä ja kommandiittiyhtiössä vähintään yksi vastuunalainen ja yksi äänetön yhtiömiestä.

Ossan kokemuksen mukaan yrittäjät pohtivat yritysmuodon valintaa, mutta useimmiten pohdinta tapahtuu verotus edellä. Ossan henkilökohtainen mielipide kuitenkin on, että yhtiömuotoa valittaessa pitäisi miettiä enemmän vastuukysymyksiä ja rahaliikenteen joustavuutta kuin edetä verotuksen ehdoilla. Ongelmana ovat yrittäjät, jotka perustavat osakeyhtiön, mutta mieltävät yhtiön varat omikseen. Tällöin tulee ongelmia, jos yrittäjät nostavat osakeyhtiöstä rahaa ilman että sitä käsitellään palkkana, osinkona tai osakaslainana. Tämän kaltaiset yksityisnostot ovat mahdollisia vain henkilöyhtiöistä. Ossa kertoo, että yrityksen perustamisvaiheessa hän kysyy perustajalta/perustajilta, mikä näiden rahantarve on. Mikäli yrityksestä pitää pystyä tekemään joustavasti ja runsaasti nostoja, eikä vastuukysymyksillä ja verotuksella ole suurta merkitystä, päädytään usein muuhun kuin osakeyhtiömuotoon, koska henkilöyhtiöissä rahaliikenne yhtiön ja osakkaan/osakkaiden välillä on joustavampaa. Myöskään verotuksellista hyötyä ei synny, mikäli kaikki osakeyhtiön varat nostetaan yrittäjän yksityistalouteen heti, koska tällöin tulos tulee joka tapauksessa verotettavaksi yrittäjän henkilökohtaisessa verotuksessa, kuten se tulee myös henkilöyhtiöissä.

Järvenoja kertoo, että hänen kokemuksensa mukaan yrittäjät pohtivat usein vastuukysymyksiä yhtiömuotoa valitessaan. Hän myös kiinnittää huomiota osakeyhtiössä piilevään henkilökohtaiseen vastuuseen, jota monet yrittäjät eivät tule ajatelleeksi yhtiömuotoa valitessaan. Teoriassahan osakeyhtiö on vastuussa varoista, veloista ja velvoitteistaan, eikä osakkeenomistajalla ole henkilökohtaista vastuuta. Mikäli aloittava yrittäjä kuitenkin tarvitsee lainaa, joutuu hän usein takaamaan sitä henkilökohtaisella omaisuudellaan. Riskiä ja vastuuta voi kuitenkin olla myös muuta kuin taloudellista. Järvenoja ottaa esimerkiksi rakennusalan, jossa yhtiöllä on kymmenen vuoden vastuu rakentamastaan kiinteistöstä. Tällaisilla niin sanotusti vaarallisilla aloilla on Järvenojan mielestä viisasta

päätyä osakeyhtiöön, jolloin vastuu jää yhtiölle eikä osakkaille. Myös asiakkaisiin päin osakeyhtiö on imagollisesti yhtiömuodoista paras. Näin on varsinkin nykyisessä ilmapiirissä, kun osakeyhtiöitä pidetään luotettavimpina yrityksinä, Järvenojan kokemuksen mukaan. Tärkeää on myös kiinnittää huomiota henkilökohtaiseen rahantarpeeseen. Jos kaikki yhtiön kaikki varat siirretään yksityistalouteen, ei osakeyhtiö tuo muihin yhtiömuotoihin verrattuna veroetuutta. Koska, kuten jo edellä selostettu, tällöin kaikki osakeyhtiön tulot tulevat verotettavaksi yrittäjän henkilökohtaisessa verotuksessa, kuten ne tulisivat myös henkilöyhtiöissä.

Ossa kiinnitti huomiota siihen, että jos yhtiötä perustaa useampi ihminen, tulee yrittäjien kiinnittää huomiota keskinäisiin suhteisiinsa. Tällaisessa tilanteessa tulee pohdittavaksi muun muassa lunastuslauseke, osakassopimukset ja muut yrittäjien keskinäisiä suhteita sääntelevät sopimukset. Riitatilanteiden välttämiseksi yhtiömiesten kannattaa jo yrityksen perustamisvaiheessa sopia mahdollisimman kattavasti kaikista mahdollisesti eteen tulevista asioista, kuten esimerkiksi juuri osakkeiden lunastamisesta, kilpailukiellosta ja voitonjaosta. Näistä voidaan sopia joko yhtiösopimuksessa/yhtiöjärjestyksessä tai osakassopimuksella. Osakeyhtiön yhtiömiesten tekemä yhtiösopimus sääntelee yhtiömiesten keskinäisiä suhteita, oikeuksia ja velvollisuuksia. Myös itse osakeyhtiö voi olla sopimuksen osapuolena. (Holopainen 43)

Tilitoimistossa työskennellessäni huomasin, että tietyt toimialat sisältävät lähinnä samoja yhtiömuotoja. Paras esimerkki on parturikampaamot, joita toimistolamme oli asiakkaana useampia, ja niistä kaikki olivat yksityisiä elinkeinonharjoittajia. Sekä Ossa että Ukkola olivat huomioineet, että suurin osa kuljetusliikkeitä on kommandiittiyhtiöitä. Ossan kokemuksen mukaan tilanne on usein ollut sellainen, että mies on perustanut kuljetusalan yrityksen ja vaimo on tullut siihen äänettömäksi yhtiömieheksi. Vaikka kuljetusalan yrityksilläkin vastuut voivat olla suuria, koska kalusto on kallista ja kuluva, niin silti Ossan kokemuksen mukaan alalla toimivat yritykset ovat tyytyväisiä tähän yhtiömuotoon. Ukkolan kokemuksen mukaan yksin toimivat vapaan ammatinharjoittajat, esimerkiksi eläinlääkärit, ovat tyypillisesti yksityisiä elinkeinonharjoittajia. Järvenojan koke-

muksen mukaan puolestaan niin sanotuilla vaarallisilla aloilla, esimerkiksi rakennusalalla ja muilla aloilla, joilla on laista johtuva pitkä vastuu aika, valitaan usein osakeyhtiö. Osakeyhtiöön päädytään, koska tällöin vastuu jää yhtiölle, eikä se tule henkilökohtaisesti osakkaille.

Alkupääoman tarve ei kenenkään haastattelemani asiantuntijan mielestä ole enää merkittävä tekijä yhtiömuodon valinnassa. Tämä johtuu kaikkien mukaan siitä, että osakeyhtiön saa nykyään perustettua 2500 eurolla, ei enää tule vastaan tilanteita, joissa aloittavalla yrittäjällä ei olisi varaa osakeyhtiön perustamiseen. Muissa yhtiömuodoissa ei ole laista johtuvaa alkupääoman vaatimusta. Järvenoja ja Ukkola pohtivat alussa tehtäväksi tulevia investointeja, joita tarvitaan jotta yritys voisi alkaa toimia. Nämä pitää kuitenkin tehdä joka tapauksessa ja yhtiömuodosta riippumatta. Ossan mukaan aiemmin, kun osakeyhtiön perustamiseen tarvittiin 50 000 markkaa, oli kynnys osakeyhtiön perustamiseen suurempi.

Asiantuntijat olivat melko yksimielisiä myös siitä, että kansainvälisillä markkinoilla toimivan suomalaisen yrityksen tulisi lähtökohtaisesti olla osakeyhtiö. Ossan kokemuksen mukaan ulkomaisilla markkinoilla ei juurikaan ymmärretä muita kuin osakeyhtiöitä, ja sen vuoksi se on suositeltavin yhtiömuoto kansainvälistä toimintaa harjoittavalle yhtiölle. Ukkolan mukaan erityisesti kasvavat riskit ajavat kansainvälisen toimijan valitsemaan osakeyhtiömuodon. Joissain maissa muut yhtiömuodot voivat olla osakeyhtiötä edullisempia, mutta valtaosa on kuitenkin osakeyhtiöitä. Myös Järvenojan mielestä osakeyhtiön imago ja tunnettuus ulkomailla vaikuttaa eniten siihen, että useimmiten kansainvälistä toimintaa harjoittavat suomalaiset yhtiöt ovat osakeyhtiöitä.

Ossan mielestä nykyään yritystoimintaan mukaan lähtevät sijoittajat, jotka siis puhtaasti haluavat osallistua yrityksen toimintaan vain ulkopuolisena sijoittajana, vaativat osakeyhtiömuotoa. Tämä johtuu siitä, että mikäli sijoittaja lähtisi mukaan kommandiittiyhtiöön, hän saisi sijoittamalleen pääomalle huomattavasti vähemmän voittoa kuin osakeyhtiössä. Kun osakeyhtiön arvo nousee, sijoittajan osuus yhtiön arvosta nousee samassa suhteessa. Kommandiittiyhtiössä puolestaan sijoittajan sijoittama summa pysyy aina samana, eikä yrityksen arvon nou-

su vaikuta siihen. Yhtiösopimuksella voidaan sopia, että äänetön yhtiömies saa osuuden yhtiön arvon noususta, mutta Ossan kokemuksen mukaan tällaisissa tilanteissa päädytään kuitenkin useimmiten osakeyhtiömuotoon.

Ukkolan kokemuksen mukaan erilaisia osakeinstrumentteja käytetään, ja niiden avulla ratkaistaan osakkaiden erilaisista profiileista koituvat ongelmat. Ukkolan mielestä eri profiileilla toimivat osakkaat/yhtiömiehet eivät vaikuta yhtiömuodon valintaan.

Järvenojan mukaan on hankalaa, mikä voittoa tuottavassa osakeyhtiössä on osakkaina sekä luonnollisia henkilöitä että oikeushenkilöitä. Ongelma tulee esiin erityisesti osingonjaossa, jonka suhteen eri osakkailla saattaa olla erilaiset intressit. Oikeushenkilöt saavat osakeyhtiöstä verovapaasti osingon ja luonnollisia henkilöitä aina verotetaan. Siksi osingonjaosta päätettäessä luonnollisilla henkilöillä ja oikeushenkilöillä voi olla hyvinkin erilaiset intressit jaettavan osingon määrän suhteen. Tämän vuoksi Järvenoja suosittelee, että osakastasolla kaikki toimijat toimisivat samalla profiililla. Henkilöyhtiö puolella vastaavaa ongelmaa ei ole, kun kaikkia yhtiömiehiä verotetaan joka tapauksessa. Tässä yhteydessä keskustelimme henkilöyhtiöiden yhtiömiehistä. Järvenojan tutkimuksessa sattunnaisesti valituissa 150 pienessä tai keskisuuressa henkilöyhtiössä vain noin viidessä oli yhtiömiehenä osakeyhtiö. Ruotsissa vastaavia rakenteita on huomattavasti enemmän, jopa 30 prosenttia henkilöyhtiöiden yhtiömiehistä on osakeyhtiöitä. Tällaisella järjestelyllä pystyttäisiin yhdistämään henkilöyhtiön joustavuutta ja osakeyhtiön antamaa mahdollisuutta lipastamiseen. Lipastamisella tarkoitetaan varojen jättämistä yhtiöön, jotta ne voidaan nostaa sieltä silloin kun se on verotuksellisesti osakkaille edullisempaa.

Ossan mukaan yrityksen koko ja laajuus vaikuttavat yhtiömuodon valintaan paljon. Pääsääntönä voidaan hänen mukaansa pitää sitä, että mitä suurempi yritys on, sitä varmemmin siinä päädytään osakeyhtiöön. Osakeyhtiötä puoltaa muun muassa se, ettei osakkailla ole henkilökohtaista vastuuta, vaikkakin tosiasiallisesti osakas saattaa joutua takaamaan esimerkiksi yrityksen lainaa omalla omaisuudellaan. Jolloin tosiasiasissa myös osakeyhtiön osakkaalla voi olla henkilökohtainen riski, mutta se on piilotettuna. Ossan mielestä osakeyhtiö on osake-

yhtiö vasta sitten, kun se toimii omilla vakuuksilla ja omalla tulorahoituksella. Eli vasta silloin, kun osakkaan piilotettu henkilökohtainen riski tosiasiallisestikin häviää.

Ukkolan mielestä yrityksen koko, laajuus ja riskiprofiili eivät nykyään vaikuta yhtiömuodon valintaan riittävän paljon. Yleensä valitaan liian helposti osakeyhtiö myös sellaisissa tilanteissa, joissa jokin muu yhtiömuoto voisi toimia paremmin ja joustavammin.

Järvenoja pohti palvelua tarjoavien yritysten riskiprofiilia ja sitä, kuinka puhtaasti palvelualalla toimiville yrityksille osakeyhtiö ei välttämättä anna muita yhtiömuotoja suurempaa turvaa, koska yrittäjän henkilökohtaiseen omaisuuteen ei välttämättä kohdistu suuria riskejä. Järvenojan kokemuksen mukaan Suomessa ei ole juurikaan suuria henkilöyhtiöitä, esimerkkinä poikkeuksesta hän mainitsee saksalaisen kauppaketju Lidl:n, joka on kommandiittiyhtiö. Tämä johtuu osittain kasvavasta riskistä ja osittain myös osakeyhtiön paremmasta imagosta.

Ossan mielestä yhtiömiesten varallisuudella ei ole juurikaan vaikutusta yhtiömuodon valintaan, vaan varallisuus tulee pohdittavaksi vasta kun mietitään yhtiön rahoitusta. Ukkolan mielestä varallisuuden tulisi näkyä riskinkantokyvyssä ja -halussa. Toisaalta, mitä varakkaampi yrittäjä on, sitä suurempi riski on muissa yhtiömuodoissa kuin osakeyhtiössä, koska henkilöyhtiöissä yhtiömiehet vastaavat henkilökohtaisella omaisuudellaan kaikista yhtiön veloista ja velvoitteista. Järvenojan mielestä vähävaraisten yrittäjien on turvallista valita osakeyhtiö, varsinkin jos yhtiön ei tarvitse ottaa lainoja tai muita vastaavia, jotka osakas joutuisi takaamaan. Toisaalta myös varakkaille henkilöille osakeyhtiö voi olla hyvä valinta. Erityisesti mikäli toiminta on sijoitustoimintaa, jolloin osakas pääsee pienemmällä verokannalla sijoittamaan tuottoa uudestaan.

Voitonjaon sääntelyllä on Ossan kokemuksen mukaan erittäin suuri merkitys yhtiömuodon valintaan. Hän toteaa, että henkilöyhtiöt tuovat voitonjakoon joustavuutta, jota ei välttämättä voida osakeyhtiössä saavuttaa. Osakeyhtiössä voidaan pyrkiä luomaan joustavuutta voitonjakoon erilaisilla osakkeilla, mutta Ossan kokemuksen mukaan pienillä ja keskisuurilla yrityksillä tätä vaihtoehtoa käy-

tetään hyvin vähän. Jos yhtiömuodon valinnassa ainoa ratkaiseva tekijä on tai olisi voitonjaon joustavuus, olisi henkilöyhtiö Ossan mielestä paras valinta. Henkilöyhtiössä voitonjako on helppoa ja joustavaa, koska yrittäjä voi milloin tahansa tehdä yksityisnoston yhtiöstä, eikä sitä tarvitse käsitellä palkkana, osinkona tai lainana. Myös koska henkilöyhtiön tulos jaetaan yhtiömiesten kesken verotettavaksi, ei yksityisnostoista koidu verotuksellista ongelmaa yhtiölle eikä yhtiömiehille.

Ukkolan mukaan voitonjaon sääntelyä pohditaan, ja siinä kannattaa kiinnittää huomiota yhtiön elinkaareen ja tarkoitukseen. Tilanne on erilainen esimerkiksi silloin, kun tarkoituksena on lipastoida voittoja yritykseen ja sitten myöhemmin myydä se ja silloin kun tavoitteena on työllistää itsensä oman työuransa ajan ja sitten joko lopettaa yhtiö tai jättää se perinnöksi. Lipastointi on mahdollista vain osakeyhtiössä, jossa osa varoista voidaan jättää yhtiöön ja yhtiön verotettavaksi. Jos tavoitteena on itsensä työllistäminen, kannattaa kiinnittää huomiota siihen, kuinka paljon ja joustavasti yrittäjän pitää saada nostaa varjoa yhtiöstä. Mikäli käytännössä kaikki varat tarvitaan yrittäjän henkilökohtaiseen talouteen, ei osakeyhtiö ole verotuksellisesti muita yhtiömuotoja parempi.

Järvenojan kommentit voitonjaon sääntelyn vaikutuksesta yhtiömuodon valintaan ovat samankaltaisia kuin Ukkolalla ja Ossalla. Lisäksi Järvenoja kiinnittää huomiota siihen, että usein osinkoa jaetaan vain sen verran kuin sitä voi verottomasti tai helpotetusti nostaa. Tästä järjestelystä tulisi hänen mielestään päästä eroon, koska silloin varoja jumiutuu ja lukkiutuu yhtiöön.

Ossan mielestä yhtiömuodon vaihtamisen mahdollisuutta olisi tärkeää pohtia yritystä perustettaessa. Hän myös huomauttaa, että osakeyhtiömuoto on lopullinen, eikä siitä pääse eroon yhtiömuotoa vaihtamalla. Tämän vuoksi, Ossan kokemuksen mukaan, usein päädytään yksityiseen elinkeinonharjoittajaan tai henkilöyhtiömuodon valintaan silloin, kun ollaan kahden vaiheilla osakeyhtiön ja jonkin toisen yhtiömuodon välillä. Järvenojan mukaan yksin yritystä aloittavat pohtivat erityisesti yhtiömuodon muuttamista. Tämä johtuu siitä, että usein yrityksen alkuun lähteminen on melko hidasta ja kaikki sen tuotto nostetaan yksityistalouteen, jolloin osakeyhtiöstä ei ole verotuksellista etuutta. Silloin yleensä

lähdetään alkuun yksityisliikkeellä ja se mahdollisesti muutetaan osakeyhtiöksi myöhemmin, kun toiminta on vakiintunut ja jos osakeyhtiö pystyy tarjoamaan etuuksia yksityisliikkeeseen verrattuna.

Ossan mielestä verotus ohjaa yrittäjiä valitsemaan osakeyhtiömuodon. Tämä perustuu hänen mielestään siihen, että osakeyhtiön verotus koetaan kaikkein edullisimmaksi, koska osakeyhtiön verokanta tunnetaan. Nykyään yhtiömuotojen välillä ei enää ole verotuksellisesti niin suurta eroa kuin ennen, mutta Ossan kokemuksen mukaan monet edelleen mieltävät osakeyhtiön kaikkein edullisimmaksi vaihtoehdoksi. Hyvin varakkaat henkilöt ovat perustaneet myös avoimia yhtiöitä tai kommandiittiyhtiöitä, joihin laitetaan iso oma pääoma. Tällöin heillä on mahdollisuus saada koko tulos yhdenkertaisen verotuksen piiriin pääomatulona. Ossan mukaan tämä on hyvin harvinaista, mutta joitain tapauksia hän kuitenkin tietää.

Ukkolan mielestä verotus selkeästi ohjaa yhtiömuodon valinnassa. Hänen kokemuksensa mukaan aina, kun verotusta uudistetaan, käydään samalla läpi kaikkien yhtiömuotojen hyvät ja huonot puolet. Usein yrittäjät haluavat vaikuttaa verotukseensa, ja siten pyrkivät valitsemaan edullisimman yhtiömuodon.

Myös Järvenoja näkee verotuksen ja lainsäädännön ohjaavan valitsemaan tiettyjä yhtiömuotoja. Tämä on hänen mielestään huono asia, koska yritystoiminnassa tulisi kuitenkin aina lähteä siitä, mikä on toiminnallisesti järkevin yhtiömuoto ja toimintatapa. Järvenojan kokemuksen mukaan myös yrittäjän oma ajatusmaailma vaikuttaa. Osa yrittäjistä ajattelee, että kaikki verot ovat liikaa ja osa suhtautuu niihin nöyrästi, eli ymmärtää sen, miksi niitä maksetaan. Tällöin pyritään löytämään keinoja maksaa järkevästi ja kohtuullinen määrä veroa, niin ettei makseta liikaa veroja eikä toisaalta myöskään pyritä minimoimaan niitä. Järvenoja toteaa, että asiat hoituvat kaikkein parhaiten silloin kun yhtiön imago ja maine ovat kunnossa myös verohallintoon päin.

Kaikki asiantuntijat ovat yhtä mieltä siitä, että verolain muutokset johtavat myös yhtiömuodon muutoksiin. Monet ovat muuttaneet avoimen yhtiönsä tai kommandiittiyhtiönsä osakeyhtiöksi, kun osakeyhtiön verokantaa on laskettu, ja sa-

malla pääomatulojen verokantaa jatkuvasti nostetaan, jolloin henkilöyhtiöiden verotus nousee. Ossan mukaan ongelmana on, että henkilöyhtiöiden verotuksellista kilpailukykyä ei ole huollettu, koska kaikki edunvalvojat ovat halunneet huoltaa osakeyhtiön verotuksen kuntoon.

Yrityksen lopettamista ei asiantuntijoiden mukaan pohdita yrityksen perustamishetkellä. Heidän mielestään sitäkin pitäisi miettiä, mutta usein yrittäjät ovat niin innoissaan tulevaisuudesta, ettei yrityksen loppua haluta tai välttämättä edes ymmärretä ajatella. Järvenoja lisää vielä senkin, että usein yrittäjät ajattelevat, että lainsäädäntö voi muuttua niin monesti ennen kuin heidän yrityksensä loppuu, ettei suunnitelmia senkään vuoksi haluta tehdä niin pitkälle.

Yhtiön lopettamista ajatellen osakeyhtiö on hankalin yhtiömuoto. Se purkautuu vain konkurssin kautta tai silloin jos osakeyhtiön jakautuu useammaksi yhtiöksi tai sulautuu toiseen yhtiöön. Konkurssikin tulee kysymykseen vain silloin, kun selvitystilamenettely ei onnistu yhtiön velvoitteiden ylittäessä yhtiön varat. Avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö ja yksityisliike voidaan lopettaa myös ilman konkurssia ja jakautumista/sulautumista. Sukupolvenvaihdoksen kautta yrityksestä luopuminen on mahdollista osakeyhtiössä, avoimessa yhtiössä ja kommandiittiyhtiössä.

Lopuksi pyysin haastateltavia kertomaan mitä yhtiömuotoa he voisivat aloittavalle yrittäjälle suositella. Ja jos kuviteltaisiin tilanne, että he olisivat perustamassa itse pienen tai keskisuuren yrityksen, niin minkä yhtiömuodon he todennäköisimmin omalle yritykselleen valitsisivat ja toisaalta mihin muotoon he tuskin ainakaan päätyisivät.

Ossan mielestä yleispätevää ohjetta yhtiömuodon valintaan on melko mahdollonta antaa, sillä siihen vaikuttaa niin monet seikat. Ossa on avoin kaikille yhtiömuodoille, eikä halua mitään niistä rajata heti ulos. Jos hän olisi itse perustamassa yhtiötä, hän kiinnittäisi huomion ensimmäisenä henkilökohtaiseen vastuuseen, ja mikäli sitä olisi nähtävissä, hän kallistuisi osakeyhtiön puoleen. Toisaalta valintaan vaikuttaisi myös henkilökohtaisen rahantarpeen järjestäminen, joka puoltaisi henkilöyhtiön valintaa. Kolmanneksi asiaan vaikuttaisi verotus,

joka tällä hetkellä Ossan mielestä puoltaa osakeyhtiötä. Siksi Ossa todennäköisimmin päätyisi perustamaan itse osakeyhtiön.

Ukkola pitää itseään yhdessä yrittäjänä, jolloin yksityinen elinkeinonharjoittaja ei olisi hänelle mahdollinen yhtiömuoto. Hänen mielestään on tärkeää, että yhtiö pystyy säätelemään nostettavan palkan ja osingon määrää ja siksi hän todennäköisimmin painottaisi osakeyhtiötä. Hän ei koe mielekkäänä sitä, että henkilöyhtiöissä jaetaan voitot aina verotuksessa. Yleispätevää ohjetta yhtiömuodon valintaan ei Ukkolankaan mielestä ole, vaan eri yhtiömuodot palvelevat parhaiten erilaisissa tilanteissa.

Järvenoja suosittelisi aloittavalle yrittäjälle henkilöyhtiötä, jos alalla ei todennäköisesti ole suuria riskejä ja vastuita. Erityisen riskialttiilla aloilla ja jos on todennäköistä, että yrityksen toiminta lähtee heti jyrkkään kasvuun, on hänen mielestään järkevintä lähteä heti liikkeelle osakeyhtiöllä. Hän itse todennäköisimmin perustaisi kommandiittiyhtiön, koska se joustaa selkeästi osakeyhtiötä enemmän. Mikäli yritys kasvaisi paljon ja siihen tulisi palkollisia, hän pohtisi yhtiömuodon muuttamista osakeyhtiöksi.

Kukaan asiantuntijoistani ei kiinnittänyt huomiota osuuskuntiin. Ukkolalta kysyin bonuskysymyksenä, että onko tilintarkastusyhteisö Deloittella osuuskuntia asiakkaina. Niitä kuulemma on, mutta hyvin vähän. Ukkolan kokemuksen mukaan aloittavat yrittäjät erittäin harvoin edes pohtivat osuuskuntamuotoa.

5 YHTEENVETO

Yhtiömuodon valinta on moninainen prosessi, ja siihen vaikuttavat lukuisat tekijät. Tämän vuoksi yleispätevää ohjetta yhtiömuodon valintaan on, jos ei mahdollista, ainakin hyvin vaikeaa antaa.

Ensimmäiseksi aloittavan yrittäjän tulee ottaa huomioon johtuuko laista jotain rajoittavia tekijöitä, jotka rajaavat jonkin/jotkin yhtiömuodot pois. Yksin toimintaa aloittava ei voi perustaa avointa yhtiötä, kommandiittiyhtiötä tai osuuskuntaa. Kahdestaan yhtiötä perustavat vastaavasti eivät voi perustaa yksityisliikettä. Osakeyhtiön perustaminen puolestaan vaatii 2500 euron alkupääoman, joka tulee olla yhtiön hallussa ennen sen rekisteröintiä. Muissa yhtiömuodoissa vastaavaa alkupääoman vaatimusta ei ole.

Seuraavaksi yrittäjän kannattaa pohtia yrityksen riskiprofiilia, eli sitä kuinka suuria vastuita yrityksen mukana tulee. Jos vastuut ja velvoitteet ovat taloudellisesti erityisen suuria, esimerkiksi kallis kalusto, voi olla järkevää kallistua osakeyhtiön puoleen. Tällöin vastuu jää teoriassa yhtiölle. Myös mikäli vastuu on muu kuin taloudellinen, mutta pitkä ja siitä voi koitua suurta taloudellista haittaa, esimerkiksi rakennuslalla työlle määritelty vastuu aika, voi osakeyhtiö olla yrittäjälle turvallisempi vaihtoehto. Vähäisen riskin yrityksissä yhtiömuodolla ei puolestaan ole riskiprofiilin kannalta erityistä merkitystä.

Myös voitonjakoon kannattaa kiinnittää huomiota. Jos tarkoituksena on nostaa kaikki varat yrittäjän yksityistalouteen, ei osakeyhtiö tarjoa erityistä verotuksellista etuutta muihin verrattuna. Sen sijaan, osakeyhtiössä varojen siirtäminen on hankalampaa kuin muissa yhtiömuodoissa. Henkilöyhtiöissä yksityisnostojen kautta tehtävät varojen siirrot yrittäjän yksityistalouteen ovat helppoja ja joustavia. Osakeyhtiössä varoja ei voi siirtää ilman, että niitä käsitellään joko palkkana, osinkona tai lainana. Erityisesti yrittäjille, joiden on vaikea muistaa, että osakeyhtiön varat eivät ole heidän varojaan, on suositeltavaa valita yhtiömuoto, jossa varojen siirtäminen on joustavampaa kuin osakeyhtiössä.

Myös yrityksen elinkaaren pohtiminen on tärkeää yrityksen perustamisvaiheessa. Mikäli on todennäköistä, että yhtiön toiminta lähtee heti käyntiin suurella volyyymilla ja kasvu alkaa välittömästi tai ainakin hyvin pian perustamisen jälkeen, ei kannata pohtia yhtiömuodon vaihtamista toiminnan myöhäisemmässä vaiheessa. Jos kuitenkin on todennäköistä, kuten useimmille yrityksille on, että alussa toiminta on pientä ja kasvua alkaa tapahtua hitaasti, on kannattavaa pohtia vaihtoehtoa yhtiömuodon muuttamisesta silloin, kun toiminta on saavuttanut riittävän tason. Samoin yrityksen lopettamista olisi hyvä pohtia jo perustettaessa. Jos tarkoituksena on tehdä sukupolvenvaihdos yrittäjän siirtyessä eläkkeelle, on tarkoituksen mukaista jättää yksityisliike pois vaihtoehtoista. Samoin, jos tarkoituksena on myydä yritystoiminta jossain vaiheessa, ei yksityisliike palvele yrittäjän tavoitteita. Mikäli puolestaan tavoitteena on lopettaa yritystoiminta viimeistään yrittäjän jäädessä eläkkeelle, on osakeyhtiössä omat haasteensa, koska sitä ei voi purkaa. Osakeyhtiön voi poistaa rekistereistä, mutta sen lopettaminen on tehty käytännössä mahdottomaksi.

Kuten todettua, mitään yleispätevää ohjetta yhtiömuodon valintaan ei voi antaa, mutta tietyissä tilanteissa jokin yhtiömuoto voi olla toista edukkaampi.

Yksityisliike tulee kysymykseen, kun yksi henkilö on yksin perustamassa yhtiötä, jonka tarkoituksena on harjoittaa lähinnä pienimuotoista yritystoimintaa, esimerkiksi yrittäjän palkkatöiden ohella. Tai mikäli muutoin on selvää, ettei toiminta tule tapahtumaan suurella volyyymilla. Esimerkiksi tilanteissa, joissa on todennäköistä, että ulkopuolista työvoimaa tarvitaan, on kannattavampaa valita osakeyhtiö. Kuitenkin, jos toimintaan sen luonteen vuoksi sisältyy suuria riskejä, joko taloudellisia tai muita, on syytä tarkastella yrittäjän riskinkaton halukkuutta ja kykyä. Joissain tilanteissa, voi olla järkevämpää valita osakeyhtiö. Yleensä yksityisten elinkeinonharjoittajien toiminta on kuitenkin niin pienimuotoista ja vähäistä, ettei suuria riskejä tule kannettavaksi. Ja tällöin valittu yhtiömuoto on yhtiölle sopivin. Myös rahaliikenteen joustavuus yhtiön ja yrittäjän välillä puoltaa yksityisliikettä, erityisesti sellaisissa tilanteissa, joissa yrittäjän rahantarve on suuri, ja on todennäköistä, että kaikki yrityksestä saatavat tulot nostetaan yrittäjän omaan talouteen. Jos yrittäjän ei kuitenkaan tarvitse nostaa yhtiöstä kaikkia

sen varoja, vaan yhtiöön jää varoja yrittäjän nostojen jälkeenkin, voi olla tarkoituksenmukaisempaa valita osakeyhtiö. Tällöin yhtiön tulos verotetaan yhtiöltä, ja yrittäjää verotetaan vain hänen nostamiensa tulojen verran. Yksityisliikkeessä koko yhtiön tulos verotetaan yrittäjän tulona.

Lyhyesti sanottuna siis, yksityisliike on kannattavaa valita, kun on yksin perustamassa yhtiötä, joka todennäköisesti, ainakin aluksi, toimii pienellä volyyymilla ja jossa ei tule kannettavaksi erityisen suurta riskiä. Myös yrittäjän runsas rahantarve puoltaa yksityisliikettä.

Avoin yhtiö tulee kysymykseen, kun perustamassa on vähintään kaksi henkilöä, molemmat joko luonnollisia tai oikeushenkilöitä. Erityisesti aloilla, joilla riski ei kasva kohtuuttoman suureksi avoinyhtiö voi olla tarkoituksenmukaisin. Tällaisia aloja ovat palvelualat, joiden harjoittamiseen ei tarvitse investoida kalliita välineitä eikä välttämättä edes toimitiloja. Myös avoimen yhtiön rahaliikenne yrittäjien suuntaan on joustavaa, joten se sopii yhtiömuodoksi tilanteissa, joissa yrittäjien rahantarve on suuri eikä yhtiöön jää varoja. Kovin suurta toimintaa ei myöskään ole tarkoituksenmukaista harjoittaa tällä yhtiömuodolla, sillä silloin riskit yleensä kasvavat turhan suuriksi.

Kommandiittiyhtiö toimii melko samanlaisissa tilanteissa kuin avoinyhtiö. Kuitenkin, mikäli siinä on vain yksi vastuunalainen yhtiömies, on otettava huomioon hänen riskinkatokykynsä ja halukkuutensa riskien yksin kantamiseen.

Osakeyhtiön perustamista puoltavat riskialtis toimiala ja toiminnan suuri koko ja laajuus. Osakeyhtiö on hyvä aloilla, joilla riskit ovat suuria ja vastuuajat pitkiä. Osakeyhtiön voi perustaa yksin tai yhdessä, joten se sopii sekä yksin että yhdessä yrittäjille. Jos osakeyhtiöstä haluaa saada veroetuutta muihin yhtiömuotoihin verrattuna, ei yrittäjien rahantarve voi olla jatkuvaa ja suurta. Osakeyhtiön etuihin kuuluu, että sen tulos tulee yhtiön verotettavaksi, eikä siitä koidu suurta verorasitetta osakkaille. Osakeyhtiön rahaliikenne ei kuitenkaan ole yhtä joustavaa kuin henkilöyhtiöissä, joten osakeyhtiömuotoa voidaan suositella henkilöille, jotka ymmärtävät ja toiminnassaan noudattavat sitä, että yhtiön varat eivät ole heidän varojaan. Osakeyhtiömuoto pääsee tämän vuoksi edukseen vasta, kun

se toimii niin isolla volyymillä, että varoja jää jäljelle myös osakkaiden palkkojen ja osinkojen jälkeen.

Osuuskunta tulee kyseeseen silloin, kun vähintään kolme henkilöä haluaa yhdessä perustaa yhtiön, jonka tarkoituksena on tarjota jotain etuutta sen jäsenille. Esimerkiksi vapaa-ajan toimintoihin liittyvät yritykset voivat päätyä valitsemaan yhtiömuodokseen osuuskunnan.

LÄHTEET

toim. Holopainen Tuulikki, 2012, Yrityksen perustamisopas, käytännön perustamistoimet, 21. uudistettu painos, Asiatieto Oy

Isokangas Jouko, Kinkki Seppo, 2003, Yrityksen perustoiminnot (Basic Business Operations), 1. painos, Helsinki, WSOY

Kallio Jukka, 2002, Pienyrityksen kehittymisen tiet, 2002, Gummerrus Kirjapaino Oy, Tietosanomaa Oy

Karjalainen Lasse, 1999, Pienyrityksen talousopas, Finnvera Oyj

Knuutinen Reijo, 2014, Verotus ja yrityksen yhteiskuntavastuu, Helsinki, Lakimieliton kustannus

Kupiainen Terri, Helenius Juha, Kaihola Outi, Hyvönen Saara, 2000, Maaseudun pienyrityksen menestyminen, Helsinki, Maatalouden tutkimuslaitos

toim. Kyrö Paula, Nurmi Kari, Tikkanen Tuulia, 1999, Yrittäjyyden askeleita yhteiskunnassa, Helsinki, Yliopistopaino

Ossa Jaakko, 2013, Tuloverolaki käytännössä, Helsinki, Sanoma pro

Ossa Jaakko, 2014, Yritystoiminnan verotus, 2., uudistettu painos, Helsinki, Lakimiesliiton kustannus

Pitkämäki Ari, Kauppakaari Oy, 2000, PK-yrityksen liiketoimintasuunnitelma, Gummerus Kirjapaino Oy

Viitattu 2.4., 3.4., 4.4.2014 Patentti- ja rekisterihallituksen www-sivut: www.prh.fi

Viitattu 3.4.2014 Verohallinnon www-sivut: www.vero.fi

Viitattu 26.3., 27.3.2014, Finlex: www.finlex.fi

Patentti- ja rekisterihallitus, tilastot: <http://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/yritystenlkm/lkm.html> (Viitattu 1.4.2014)

Suomen virallinen tilasto (SVT): Yritysrekisterin vuositalasto [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-6214. 2012, Liitetaulukko 1. PK- ja suurten yritysten määrä, henkilöstö ja liikevaihto 2012 (henkilöstön määrään perustuva kokoluokitus) . Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 2.4.2014]. Saantitapa: http://www.tilastokeskus.fi/til/syr/2012/syr_2012_2013-11-28_tau_001_fi.html

Suomen virallinen tilasto (SVT): Yritysrekisterin vuositalasto [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-6214. 2012. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 2.4.2014]. Saantitapa: http://www.tilastokeskus.fi/til/syr/2012/syr_2012_2013-11-28_tie_001_fi.html

Findikaattori / valtioneuvoston kanslia, pienet ja keskisuuret yritykset [viitattu 3.4.2014]. Saantitapa: <http://www.findikaattori.fi/fi/86>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Yritysrekisterin vuositalasto [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-6214. 2009, Katsaus yrityksiin ja toimipaikkoihin . Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 3.4.2014]. Saantitapa: http://tilastokeskus.fi/til/syr/2009/syr_2009_2010-11-26_kat_001_fi.html